

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту

СМЕРЕЧУК Мар'яна Віталіївна

Баланс (звіт про фінансовий стан): методика формування та аналіз показників / Balancesheet (statementoffinancialstate):methodsofformationand analysis of indicators

спеціальність: 071- Облік і оподаткування

освітньо-професійна програма – Облік і оподаткування діяльності суб'єктів господарювання

Випускна кваліфікаційна робота

Виконала: студентка групи

ОПД-41/2

М.В. Смерчук

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач

Н.В. Мужевич

Випускну кваліфікаційну роботу

допущено до захисту:

«__» _____ 20__р.

Завідувач кафедри

_____ **Н.В. Починок**

ТЕРНОПІЛЬ – 2019

ЗМІСТ	
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I	6
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ	6
Економічний зміст, історія виникнення та формування Балансу (Звіту про фінансовий стан)	6
1.2. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку щодо методики формування Балансу (Звіту про фінансовий стан)	15
Висновки до розділу I	23
РОЗДІЛ II	24
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ТА АНАЛІЗ ЙОГО ПОКАЗНИКІВ	24
2.1. Методика складання та характеристика статей бухгалтерського балансу (Звіту про фінансовий стан)	24
2.2. Методичні прийоми економічного аналізу фінансового стану підприємства.	37
2.3. Методика проведення горизонтального та вертикального аналізу балансу (Звіту про фінансовий стан)	44
2.4. Оцінка фінансового стану згідно показників балансу (Звіту про фінансовий стан)	53
Висновки до розділу 2	64
ВИСНОВКИ	66
Список використаної літератури	70

ВСТУП

Актуальність роботи. Запорукою економічного розвитку держави є налагодження тісних господарських зв'язків між суб'єктами господарювання. Важливим є забезпечення високої фінансової стійкості суб'єктів ринку, що дасть змогу мінімізувати фінансові ризики для всіх учасників розрахунків, допоможе скоротити неплатежі, активізувати кредитні відносини та підвищити ефективність економічних процесів в господарському обороті України, важливу роль у ньому відіграє аграрний сектор економіки. Підприємства аграрного сектору найбільш чутливі до сезонних коливань в процесі виробництва сільськогосподарської продукції, тому об'єктивною умовою для підтвердження ефективності їх діяльності протягом року є дотримання показників фінансової стійкості, основні з яких розраховуються на основі балансу.

Зовнішні та внутрішні користувачі, мають можливість оцінити стан ресурсів підприємства, джерела їх утворення та ступінь фінансової незалежності за допомогою балансу як форми фінансової звітності.

Проблемам змісту, форми і методики складання балансу розглядалися у працях багатьох вчених, а такі відомі дослідники, як І. Ф. Шер, І. П. Руссіян, Р. Я. Вейцман, А. П. Рудановский, М. С. Лунского, В. Д. Белов, проблеми методики складання балансу вважали першочерговими. Істотний внесок в розвиток теоретичних питань балансу як елементу методу бухгалтерського обліку внесли вітчизняні вчені, зокрема Й. Я. Данька, А. А. Дубінін, Ф. Ф. Єфімова, М. В. Кужельний, Ю. А. Кузьмінський, М. Я. Остап'юк, В. В. Сопко, В. П. Солдатов, Л. Чижевська, а також зарубіжні вчені: Н. А. Бреславцева, В. І. Ткач, В. А. Кузьменко, Я. В. Соколов, Н. А. Сергеева.

Складання і аналіз балансу доцільно розглядати як єдиний процес, який сприятиме підвищенню якості аналізу фінансової стійкості. Форма балансу повинна відповідати потребам його подальшого аналізу, тобто оцінка статей і розміщення їх у балансі має максимально спрощувати процедуру аналізу, підвищувати його інформативність та достовірність. У свою чергу принципи і

методика аналізу фінансової стійкості мають розроблятися, виходячи із природи, сутності та форми діючого балансу. Комплексне вивчення сутності балансу, процесів його складання та аналізу дозволить максимально ефективно використовувати балансову інформацію для аналізу фінансової стійкості підприємства. Вище сказане потребує проведення подальших досліджень, що й зумовило вибір теми та її актуальність.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є комплексне вивчення бухгалтерського балансу та аналіз фінансової стійкості підприємства на його основі як взаємопов'язаних складових єдиного процесу.

Для досягнення наміченої мети в роботі поставлені і вирішені наступні завдання:

- розглянути історію виникнення та розвитку бухгалтерського балансу;
- дослідити види балансу, як основної форми фінансової звітності;
- проаналізувати нормативно-правове та інструктивне регулювання складання балансу;
- вивчити порядок складання та характеристику статей балансу;
- розглянути методику та організацію складання балансу та надати пропозиції щодо його удосконалення;
- розглянути горизонтальний та вертикальний аналіз балансу (Звіту про фінансовий стан);
- здійснити аналіз фінансового стану досліджуваного підприємства та зробити відповідні висновки.

Об'єктом дослідження є процес складання, подання та використання балансу (Звіту про фінансовий стан) в ТОВ «МріяТреїдинг» (м. Тернопіль).

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних основ формування, аналізу та аудиту показників бухгалтерського балансу.

У даній роботі використано загальнонаукові та специфічні методи, зокрема: діалектичний, системний та історичний підходи до вивчення теоретичних і методичних основ формування і використання бухгалтерського

балансу; аналізу і синтезу, порівняльних характеристик, групування, деталізації, вибіркового та власне методспостереження.

Інформаційною базою для написання роботи стали теоретичні розробки вчених, законодавчо-нормативна база, матеріали періодичних та спеціалізованих видань, а також фактичні матеріали діяльності ТОВ «Мрія Трейдинг» (м. Тернопіль).

Наукова новизна одержаних результатів проведеного дослідження полягає у поглибленні теоретичних положень і вдосконаленні на цій основі методики та підприємства обліку і аналізу формування балансу, а саме:

- запропоновано для збереження побудови балансу за ступенем ліквідності Розділ 3 активу «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» відображати як статтю Розділу 2 «Оборотні активи» у додатковому рядку 1105 та Розділ 4 пасиву «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття» відповідно відображати як статтю Розділу 3 «Поточні зобов'язання та забезпечення» у додатковому рядку 1640.

Практичне значення результатів дипломної роботи. Результати дослідження впроваджено у практичну діяльність ТОВ «МРІЯТрејдинг», що підтверджено довідкою про впровадження № 28 від 15 травня 2019р.

Публікації. За даними наукового дослідження опубліковані тези «Пропозиції щодо вдосконалення форми і структури бухгалтерського балансу» у збірнику наукових праць студентів «Проблеми обліку, контролю та аудиту в умовах економічних трансформацій» – Тернопіль, ТНЕУ, 2019рік, с. 63-65.

Обсяг та структура роботи. Дипломна робота складається з вступу, двох розділів, списку використаних джерел, додатків.

Повний обсяг роботи становить 76 сторінок комп'ютерного тексту, у тому числі 24 таблиці, 3 рисунки та список літератури із 79 найменувань, один додаток.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

1.1 Економічний зміст, історія виникнення та формування Балансу (Звіту про фінансовий стан)

Розвиток бухгалтерського обліку підтверджує незмінність покладених на нього завдань – забезпечення об'єктивного визначення фінансово-майнового стану підприємства та фінансових результатів його діяльності. Відповідно, основне джерело інформації про фінансовий стан підприємства – це баланс, який є невід'ємною складовою системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що здатна забезпечити інформаційні потреби різних категорій внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Виникнення і розвиток бухгалтерського балансу є складовою історії обліку, вивчення якої дає змогу зрозуміти економічне життя минулих століть, осмислити досвід попередників. Узагальнення історичних аспектів розвитку бухгалтерського балансу та його побудови надає можливість усвідомити його сучасне значення та передбачити напрями подальшої еволюції.

Баланс як сукупність сучасних ознак матеріального і формального порядку має дуже давні традиції. Р. де Рувер вважав, що слово «баланс» вперше зустрічається у фінансових звітах у 1427 р. А. Чічіреллі вказував, що термін «баланс» вперше зустрічається у звіті банку Медічі за 1495 рік. Для того часу було типово, що звітність складалась нерегулярно – від одного до п'яти років. Але чи можна назвати ті звіти балансами в сучасному розумінні, залишається під питанням. Значна кількість істориків вважає, що баланс як звітний документ отримав визнання не раніше XIX ст. Про це свідчить виникнення балансоведення як оригінального напрямку розвитку облікової теорії наприкінці

XIX – на початку XX ст. в Німеччині, в основу якого були покладені вчення І.Ф. Шера[13].

У вітчизняній літературі появу бухгалтерського балансу відносять до середини XIV століття і дотримуються версії, що виникнення подвійної бухгалтерії пов'язано з Л. Пачолі та його «Трактатом про рахунки та записи», який побачив світ у 1494 році, та з книжкою Бенедикта Котрульї, котру було написано в 1458 році, але видано тільки в 1573 році у Венеції. Під балансом Л. Пачолі розумів процедуру, пов'язану з установленням тотожності оборотів за дебетом та кредитом рахунків Головної книги[60].

У «Керівництві конторськими знаннями» К.М. Клінге 1857 року писав, що місячний баланс має за мету довірити перенесення всіх статей із пам'ятної й касової в головну книгу. Місячний або пробний баланс складається із загальних сум, які отримують зі складених дебетових і кредитових сторінок Головної книги. Складання чистого балансу здійснюється таким чином, що дебітори з дебетової сторінки головної книги та кредитори з кредитової сторінки тієї самої книги зазначаються в двох стовпчиках, і разом з тим визначаються залишки. При цьому баланс у рахівництві вчений розумів як рівновагу численних рівностей двох або декількох відносно головних сум[13 с.220].

У «Записках про загальне рахівництво» за 1896-1897 рр. вчений Сіверс про баланс зазначив наступне: для місячного складання книги необхідно перш за все бути впевненим, чи правильно все зазначено протягом місяця. Для цього представляється стан рахунків головної книги та три підсумки, – журналу, дебету і кредиту. Таке складання рахунків називають перевірочним, пробним балансом, оскільки однією із цілей його складання є перевірка книги, а іншою – отримання чіткого розуміння кожного рахунку. Ліва сторінка балансу або актив включає всі сальдо за дебетом, що показують нам всі наявні засоби, а права сторінка або пасив включає всі сальдо за кредитом, що показують нашу заборгованість[15 с.59].

В енциклопедичному словнику Брокгауза й Ефрона під балансом розуміють ваги, рівновагу між дебетом і кредитом, причому розрізняють

рахунки вхідного балансу, якщо ними відкриваються комерційні книги, й рахунки вихідного балансу, якщо вони виводяться при закритті рахунків. Щоб скласти правильний баланс, необхідно попередньо перевірити всі рахунки, потім урівноважити дебет і кредит. Розрізняють брутто-баланс та нетто-баланс, залежно від того враховані лише дебет і кредит окремих рахунків або всіх рахунків [37, с.95].

Проаналізувавши зміст економічної категорії «баланс» у середньовічній практиці, можна зробити висновок, що баланс у ті часи розуміли лише як перевірочний, який давав змогу впевнитися у правильності відображення операцій з господарської діяльності підприємства.

В економічній літературі вітчизняні та зарубіжні автори підтримують ідею трактування балансу або як елемента методу бухгалтерського обліку (Н. В. Дембінський, В. Г. Швець, В. Ф. Палій, Я. В. Соколов, П. Я. Хомин та інші) (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Трактування поняття «Баланс» вітчизняними та зарубіжними вченими як елемент методу бухгалтерського обліку

№ з/п	Автор	Короткий зміст категорії
1	2	3
1	Н.В. Дембінський [13, с. 147]	Бухгалтерський баланс є одним з прийомів узагальненого відображення на певну дату (як правило, на 1-ше число місяця) в грошовій оцінці стану засобів підприємства і джерел їх утворення
2	В.Г. Швець [77, с. 83]	Баланс – це елемент діалектичного методу досліджень, який використовується як спосіб узагальнення інформації в будь-якій галузі. До того ж такий елемент, як баланс, потрібен для підприємства бухгалтерського обліку, оскільки тут він виконує не лише функцію групування й узагальнення інформації, але і функцію внутрішнього безперервного контролю. Остання функція балансу ґрунтується на подвійному відображенні господарських операцій у системі кореспонденції рахунків. Однак це не означає, що фінансовий звіт про господарські засоби і джерела їх утворення, який у вітчизняній звітності має однойменну назву «Баланс», є ідентичною категорією, а тому його слід розглядати як елемент методу бухгалтерського обліку. Ідентичність назви зовсім не означає тотожності категорій

Продовження табл.1.1		
1	2	3
3	П.Я. Хомин [74, с. 83]	Баланс – це елемент діалектичного методу досліджень, який використовується як спосіб узагальнення інформації в будь-якій галузі. До того ж такий елемент, як баланс, потрібен для підприємства бухгалтерського обліку, оскільки тут він виконує не лише функцію групування й узагальнення інформації, але і функцію внутрішнього безперервного контролю. Однак це не означає, що фінансовий звіт про господарські засоби і джерела їх утворення, який у вітчизняній звітності має однойменну назву «Баланс», є ідентичною категорією, а тому його слід розглядати як елемент методу бухгалтерського обліку. Ідентичність назви зовсім не означає тотожності категорій
4	М.И. Кутер [36]	Балансове узагальнення як елемент методу бухгалтерського обліку визначає процедуру обробки бухгалтерських даних, зводить їх в інформаційну модель фінансового стану економічного суб'єкта. Інформація цієї моделі, представлена у вигляді звітних показників балансових рядків основної форми фінансової звітності, виступає незрівняним джерелом при оцінці функціонування господарської одиниці, її виробничо-господарської і фінансової діяльності, спрямованої на вдосконалення або розвиток всієї системи управління підприємством

Зазначимо, що в економічній літературі вітчизняні та зарубіжні автори підтримують також ідею трактування балансу як документа, що визначає фінансовий результат діяльності підприємства (Л. В. Чижевська, В. В. Сопко, П. І. Савічев, КяранУолш та інші) (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Трактування поняття «Баланс» вітчизняними та зарубіжними вченими як документа, що визначає фінансовий результат діяльності підприємства

№ з/п	Автор	Короткий зміст категорії
1	2	3
1	П.И. Савичев [70, с. 120]	Бухгалтерський баланс – це звітний документ, що відображає в грошовій оцінці всі види засобів, які знаходяться в розпорядженні підприємства станом на певну дату, в двох розрізах: за джерелами отримання і цільовим призначенням коштів (пасив); за складом, розміщення і фактичного цільового використання цих коштів (актив)
2	В.В. Сопко [71, с. 36]	Бухгалтерський баланс – це таблиця, в якій наведено характеристику стану майна господарства за певними ознаками поділу продуктивних сил (основні засоби, матеріали, гроші тощо) у вартісному вираженні і характеристику того самого майна (скільки власних і позичених коштів укладено в господарство, господарську діяльність). Перший аспект має назву «актив», другий – «пасив»

Продовження табл.1.2		
1	2	3
3	Л.В. Чижевська [75, с. 26–27]	Бухгалтерський баланс – це спосіб узагальненого відображення в грошовій оцінці стану господарських засобів, власності та зобов'язань на певну дату у формі звітної таблиці, складеної бухгалтером для внутрішніх та зовнішніх користувачів з метою прийняття ними управлінських та інвестиційних рішень
4	КяранУолш [72, с. 25–47]	Бухгалтерський баланс – це звіт, який можна порівняти з двигуном певної потужності, генеруючим певний тип енергії у вигляді прибутку. Бухгалтерський баланс – це базовий документ фінансової звітності

Починаючи з ХХ ст. складанню балансу почала приділятися підвищена увага. Принципи побудови балансу визначилися в основних рисах наприкінці 30-х років ХХ ст. та з незначними уточненнями застосовуються дотепер. До 1925 р. склався такий склад основних розділів балансу підприємства, рекомендованого до публікації державним трестам відповідно до наказу ВРНГ СРСР від 23.01.1925 р. № 330 (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Склад основних розділів балансу підприємства
(станом на 1925 р.)[60]

АКТИВ	ПАСИВ
1	2
Майно	Капітали
Матеріали	Позики і кредити
Товари та готові вироби	Кредитори
Грошові кошти та цінні папери	Прибуток
Підзвітні суми	-
Зобов'язання та документи до отримання	-
Збиток	-
Підсумок активу	Підсумок пасиву

Зазначимо, що структура балансу постійно зазнавала змін одночасно зі змінами в обліку. Бухгалтерський баланс, що діяв до кінця 1938 року, не давав можливості відображати величину власних оборотних засобів підприємства. Починаючи з річного звіту 1949 року, нормативи відображались як на дату складання балансу, так і на початок року. Слід також зазначити, що з 1951 року групи балансових статей почали називати розділами[38 с.250].

Радянський баланс був інструментом перевірки виконання виробничо-фінансових планів, знярядям суспільного контролю та планового впливу на процес виробництва. Форма балансу передбачала розподіл активу й пасиву на групи, розділи та статті. Групи позначалися буквами, розділи – римськими цифрами, а статті – номерами (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Склад основних розділів «радянського» балансу[19]

Актив	Пасив
1	2
А – основні й вилучені засоби	А – власні та прирівняні до них засоби
Б – нормовані засоби (власні та прокредитовані)	Б – короткострокові банківські кредити під нормовані запаси
В – засоби в капітальному ремонті та капіталовкладеннях	В – засоби в капітальному ремонті та капіталовкладеннях
Г – засоби в розрахунках та інших активах	Г – короткострокові кредити, фонди, розрахунки та інші пасиви
Підсумок активу	Підсумок пасиву

У 60–70-х роках акцент при побудові балансу робився не тільки на завданні планування, економічного аналізу й контролю, а й на специфіці виробничо-господарської діяльності підприємства. В 70-х роках актив балансу був побудований за наступними розділами: основні фонди й необоротні активи; нормовані оборотні засоби; грошові кошти, розрахунки та інші активи, засоби й витрати на капітальне будівництво та витрати на формування основного стада. Пасив балансу: джерела власних та прирівняних до них засобів; кредити банку під нормовані оборотні засоби; різні кредити банку, розрахунки та інші пасиви; джерела засобів для капітального будівництва та фінансування витрат на формування основного стада [69, с. 120].

Узагальнюючи інформацію щодо структури бухгалтерського балансу 30–90-х років ХХ ст. можна зробити висновок, що баланс був представлений як загальний рахунок, коли його статті наводили інформацію синтетичних рахунків, а інколи навіть субрахунків. Така звітна форма балансу подібна до Головної книги, що спонтанно спричинила підхід до балансу як до елемента методу бухгалтерського обліку й звітності.

З 1 січня 1992 року встановлені нові форми бухгалтерського балансу та фінансової звітності. Актив балансу був побудований за такими розділами: 1) основні засоби та вкладення; 2) запаси та витрати; 3) грошові кошти, розрахунки та інші активи. Пасив балансу: 1) джерела власних коштів; 2) кредити та інші позичені кошти; 3) розрахунки та інші пасиви.

З 1999 року ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності регламентується положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, які розробляються й вдосконалюються з урахуванням вимог міжнародних стандартів та особливостей системи обліку, що склалася в Україні. Відповідно П(С)БО №2 «Баланс» (втратило чинність) визначає зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його статей. Структура бухгалтерського балансу має наступний вигляд: актив – необоротні активи, оборотні активи, витрати майбутніх періодів; пасив – власний капітал, забезпечення наступних витрат і платежів, довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання та доходи майбутніх періодів.

Зазначимо, що головний спеціаліст з фінансів Ірландського інституту менеджменту в Дубліні, економіст за освітою, КяранУолш підтримує думку, що базова п'ятиблочна схема балансу – це найбільш зручна форма для пояснення навіть найскладніших фінансових аспектів бізнесу [72 с. 367].

Однак, у зв'язку з набуттям чинності П(С)БО27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07 листопада 2003 року №617, П(С)БО30 «Біологічні активи», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18 листопада 2005 року №790, та П(С)БО №32 «Інвестиційна нерухомість» – наказом Міністерства фінансів України від 02 липня 2007 року №779, відбулися зміни у структурі бухгалтерського балансу. Актив балансу доповнено новими статтями та новим четвертим розділом «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу».

У результаті суттєвих змін, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №627, та набуття чинності національного положення

(стандарту) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності» форма №1 Баланс (Звіт про фінансових стан) отримав новий вигляд: актив – необоротні активи; оборотні активи; необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу; пасив – власний капітал; довгострокові зобов'язання і забезпечення; поточні зобов'язання і забезпечення; зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утриманими для продажу. Така форма балансу діє станом на сьогоднішній день.

Вважаємо, що удосконалення бухгалтерського балансу на перспективу зумовлене необхідністю підвищення його інформаційної потужності та зручності використання у процесі аналізу фінансового стану підприємства. Для цього необхідні: зміна місця відображення у балансі окремих видів майна та джерел його формування; зміна назв окремих структурних елементів балансу для покращення розуміння показників, що наводяться за відповідними статтями.

Чинний бухгалтерський баланс ще не повною мірою відповідає потребам контролю за дотриманням прийнятого в фінансовому менеджменті «золотого правила ліквідності», згідно з яким активи підприємства мають фінансуватися пасивами такої самої строковості. Тому, для збереження порядку розміщення статей у активі балансу від найменш ліквідних до найбільш ліквідних, у пасив балансу залежно від строку погашення пропонується внести зміни до порядку розташування розділів (статей) бухгалтерського балансу. При цьому, проаналізувавши досвід зарубіжних країн щодо побудови балансу, можна зробити висновок, що більшість з них дотримуються такої самої точки зору, однак, наприклад, активи в американському балансі розміщуються в порядку зменшення ліквідності балансових статей: від грошових коштів у касі до нематеріальних активів [22].

Питання щодо місця розташування розділу «Необоротні активи та групи вибуття, утримані для продажу» у бухгалтерському балансі можна вирішити включенням цього виду активу до складу запасів та відображенням у додатковому рядку 1105 другого розділу активу балансу «Оборотні активи» за

статтею «у тому числі активи та групи вибуття». Відповідно, розділ «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утриманими для продажу» можна включити у додатковий рядок 1640 третього розділу пасиву балансу «Поточні зобов'язання і забезпечення» за статтею «Зобов'язання по активах та групах вибуття, утриманих для продажу».

На нашу думку, відображення таких активів та зобов'язань окремими розділами порушує логічну структуру бухгалтерського балансу та викликає сумніви при віднесенні цих активів до складу необоротних чи оборотних активів під час проведення аналітичних процедур.

Зазначимо, що в різних країнах світу побудова балансу може бути вертикальною або горизонтальною, а також принцип групування статей. Балансове розміщення статей може мати різні варіанти. Горизонтальна форма балансу використовується в Україні, Франції, Бельгії, Німеччині, Росії, Португалії, США, Італії, де актив відображається ліворуч, а пасив – праворуч. У Великій Британії традиційним є зворотнє розміщення, тому статті балансу наводяться послідовно одна за одною. Існують країни, де використовуються або вертикальна, або горизонтальна форми балансу, з законодавчим закріпленням обох, до прикладу: така ситуація у Нідерландах [69 с. 221].

Отже, бухгалтерський баланс посідає центральне місце у системі фінансової звітності. Завдяки йому можна визначити склад і структуру активів підприємства, ліквідність і оборотність коштів, наявність власного капіталу й зобов'язань, стан і динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості. Бухгалтерський баланс як облікова категорія сформувався не одразу. На початку свого існування він використовувався виключно як контрольний обліковий прийом, проте його широке застосування у практичній діяльності викликало потребу в поглибленні наукових досліджень у цьому напрямі, що обумовило появу окремої наукової течії – балансоведення.

Саме вивчення історичних аспектів розвитку бухгалтерського балансу дає змогу зрозуміти економічну сутність поняття, усвідомити його сучасне значення, осмислити досвід попередників та передбачити напрями подальшої еволюції, а

внесення до чинного балансу запропонованих доповнень і змін дасть можливість без попереднього перегрупування окремих його позицій використовувати дані під час аналізу бухгалтерської фінансової звітності, що в свою чергу робить його більш інформативним.

1.2. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку щодо методики формування Балансу (Звіту про фінансовий стан)

Система бухгалтерського обліку активів, пасивів, витрат, доходів та фінансових результатів підприємства в сучасних умовах не може повноцінно існувати без належної нормативно-правової бази, а сутність господарської діяльності неможливо адекватно оцінити та дослідити без аналізу відповідного нормативно-правового забезпечення.

В Україні таке забезпечення формувалося впродовж двох останніх десятиліть і воно перебуває в процесі постійних змін, які супроводжуються економічними, політичними, інтеграційними, соціальними та іншими чинниками.

Прийняті законодавчі акти, що діють на території України, спрямовані, у першу чергу, на забезпечення регламентації бухгалтерського обліку, а також на регулювання правових та економічних відносин підприємства з державою, з іншими підприємствами й організаціями, з трудовим колективом тощо. Тому одним із найважливіших завдань є дослідження нормативно-правової бази з обліку активів, власного капіталу та зобов'язань підприємства.

Зазначимо, що сучасне вітчизняне законодавство, що регулює бухгалтерський облік, представляє собою багаторівневу систему, що знаходиться на стадії активного формування. Залежно від призначення і статусу, нормативні документи доцільно представити у вигляді певної багаторівневої системи. А саме:

- перший рівень – законодавчий, визначає сутність бухгалтерського обліку, завдання, основні поняття, шляхи регулювання, підприємства та ведення бухгалтерського обліку й подання фінансової звітності;
- другий рівень – нормативний, встановлює базові правила формування повної та достовірної інформації про фінансові результати та подання інформації у фінансовій звітності;
- третій рівень – методичний, документи цього рівня носять рекомендаційний характер, у них викладено методичні вказівки, роз'яснення з питань обліку фінансових результатів;
- четвертий рівень – організаційний, документи у вигляді внутрішніх форм та інструкцій визначають правила раціональної підприємства обліку із застосуванням прогресивних форм і методів ведення обліку, відображують специфіку діяльності підприємства.

Як бачимо, особливості періоду становлення ринкових відносин виявляються у поєднанні змісту міжнародно-правових норм, Податкового кодексу України, Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), чинними в Україні законами, іншими нормативними документами з проблем формування бухгалтерського балансу. Отже, система нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні представлена чотирма рівнями, кожен з яких охоплює ряд документів (табл. 1.5).

З таблиці 1.5 видно, що основним нормативним документом, який регулює систему бухгалтерського обліку в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ухвалений Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV, зі змінами та доповненнями [22].

Цим законом керуються всі суб'єкти підприємницької діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність, оскільки він регламентує організацію та ведення обліку на підприємстві, визначає первинні облікові документи і реєстри бухгалтерського обліку та встановлює загальні вимоги до фінансової звітності, характеризує принципи ведення обліку та складання фінансової звітності, застосування яких дає можливість

Таблиця 1.5

Нормативно-правові документи, що регулюють методику складання бухгалтерського балансу

№ з/п	Нормативне джерело	Питання, що регулює
1	2	3
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996	Визначає правові засади регулювання, підприємства, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.
2	Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV	<p>Держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання у таких сферах: збереження та витрачання коштів і матеріальних цінностей суб'єктами господарських відносин - за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності (п. 19.3 ст. 19).</p> <p>Облік і звітність підприємства здійснюються відповідно до вимог ст. 19 ГКУ та інших нормативно-правових актів (п. 71.1 ст. 71).</p> <p>Достовірність та повнота річного балансу і звітності господарського товариства у випадках, визначених законом, повинні бути підтверджені аудитором (аудиторською організацією).</p> <p>Річна фінансова звітність (у тому числі консолідована) господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, може підлягати обов'язковій перевірці незалежним аудитором. Критерії відбору незалежного аудитора та критерії віднесення господарських товариств до таких, фінансова звітність яких підлягає обов'язковій перевірці незалежним аудитором, визначаються Кабінетом Міністрів України залежно від балансової вартості активів господарських товариств (ст. 90).</p> <p>Суб'єкти господарювання зобов'язані на основі даних бухгалтерського обліку складати фінансову звітність за формами, передбаченими законодавством, проводити інвентаризацію належного їм майна для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності, надавати фінансову звітність відповідно до вимог закону та їх установчих документів (п. 145.6 ст. 145).</p>
3	Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-УТ	Платник податків зобов'язаний: подавати на належним чином оформлену письмову вимогу контролюючих органів (у випадках, визначених законодавством) документи з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансову звітність, інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків та зборів. У письмовій вимозі обов'язково зазначаються конкретний перелік документів, які повинен надати платник податків, та підстави для їх надання (пп. 16.1.5 п. 16.1 ст. 16).
4	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»	Призначення фінансових звітів, інформація про поточні та непоточні зобов'язання, інформація, яку потрібно подавати у звіті про фінансовий стан та у звіті про зміни у власному капіталі, інформація стосовно управління капіталом.
5	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 «Консолідована та окрема фінансова звітність»	Подання консолідованих фінансових звітів, сфера застосування консолідованих фінансових звітів, облік інвестицій у дочірні, спільно контрольовані та асоційовані підприємства в окремих фінансових звітах

Продовження табл. 1.5

1	2	3
6	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 34 «Проміжна фінансова звітність»	Зміст та форма проміжного фінансового звіту, мінімальні компоненти проміжного фінансового звіту, розкриття інформації у річних фінансових звітах
7	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»	Визначення забезпечення, зобов'язання: юридичного та конструктивного, непередбачених зобов'язань, взаємозв'язок забезпечень та непередбачених зобов'язань оцінка зобов'язання, використання забезпечень
8	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р.)	Визначаються мета, склад, форми і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів.
9	НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» (Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013р. № 628)	Визначається порядок складання консолідованої фінансової звітності та загальні вимоги до розкриття інформації щодо складання консолідованої фінансової звітності.
10	П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» (Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р. № 137)	Визначається порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності.
11	П(С)БО 6 - П(С)БО 34 П(С)БО	Положення (стандарти) бухгалтерського обліку визначають методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про активи капітал та зобов'язання та їхнє розкриття у фінансовій звітності.
12	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку (Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88)	Встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків) незалежно від форм власності (надалі - підприємства), установ та організацій, основна діяльність яких фінансується за рахунок коштів бюджету (надалі - установи).
13	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291)	План рахунків бухгалтерського обліку застосовується підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (крім банків і бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підрозділів юридичних осіб (далі - підприємства).
14	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291)	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків, бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підрозділів юридичних осіб (далі - підприємства).

достовірного відображення в обліку та звітності інформації про доходи, витрати та фінансові результати. Також, слід відзначити, що, відповідно до змін, внесених 12.05.2011 р. до даного Закону, встановлено перелік підприємств, які складають фінансову та консолідовану звітність за міжнародними стандартами.

Наступним важливим нормативно-правовим документом є НП (С) БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», згідно з яким баланс (звіт про фінансовий стан) – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну його активи, зобов'язання і власний капітал. Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду. У балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства [56].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) є ефективним інструментом підвищення зрозумілості та прозорості інформації, формують відповідну базу щодо визнання доходів і витрат, здійснення оцінки активів і зобов'язань, що дозволяє достовірно усвідомлювати та запобігати існуючим ризикам підприємства, а також зіставляти ефективність господарювання з метою релевантної оцінки майбутнього потенціалу та розробки відповідних управлінських рішень. У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначено, що П(С)БО безпосередньо ґрунтуються на МСБО, а точніше, «не суперечать міжнародним стандартам» [22]. Це свідчить про те, що майже кожному П(С)БО відповідає певне МСБО та МСФЗ. Проте, П(С)БО 16 «Витрати» не має аналогів у МСБО та безпосередньо відповідає потребам національної практики [49].

Деякі країни, зокрема країни англо-американської системи обліку: США, Велика Британія, Канада, Нідерланди, Австралія, не мають закріпленої форми балансу і відображають комерційний стан підприємств, користуючись принципом повноти розкриття інформації про господарську діяльність [69 с. 345].

Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку керуються у своїй господарській діяльності юридичні особи різних форм власності. Згідно

НП(С)БО, правом використовувати міжнародні стандарти наділені ще й ті підприємства, які закріпили таке рішення у своїй обліковій політиці за власним бажанням (але це не стосується тих малих і середніх підприємств, що не входять до сфери дії міжнародних стандартів фінансової звітності).

Розглянемо основні розбіжності щодо методики формування балансу згідно НП(с)БО та МСФЗ (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Розбіжності у методиках формування балансу згідно НП(С)БО та МСФЗ

Критерій 1	МСФЗ 2	НП(С)БО 3
Побудова	Не регламентовано; наведено приблизний перелік статей балансу.	Регламентована – в активі розкривається інформація щодо необоротних активів, оборотних активів, витрат майбутніх періодів; у пасиві – власного капіталу, забезпечення виплат і платежів, довгострокових та поточних зобов'язань, доходів майбутніх періодів.
Порядок викладення інформації	Передбачається розмежування активів і зобов'язань на поточні і непоточні, за винятком випадків, коли подання інформації у балансі базується на ліквідності.	Інформація щодо активів розкривається у порядку зростаючої ліквідності (на даний момент частково порушена), щодо зобов'язань – у порядку черговості їх погашення.
Можливість зміни складу статей	Передбачено у разі необхідності розкриття суттєвої інформації згідно з нормами інших стандартів, або з метою забезпечення достовірності та правдивості інформації про активи, зобов'язання і капітал.	Не передбачено. Додаткові рядки вводять для розкриття інформації щодо інвестиційної нерухомості, необоротних активів, зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами.
Розкриття інформації про фінансові активи	Інформацію щодо фінансових активів слід	Окремих рядків не передбачено, фінансові активи можуть поєднуватися з нефінансовими, наприклад, інша дебіторська заборгованість.
Зміст статей	Багатоваріантність методів обліку довготермінових фінансових інвестицій. Передбачено розкриття в окремій статті інформації щодо непоточних активів, утримуваних для продажу. Передбачено розкриття інформації щодо результатів переоцінки поточних фінансових інвестицій, врахованих за справедливою вартістю і призначених для продажу у складі іншого додаткового капіталу	Передбачається окрема стаття «Незавершене будівництво». Довготермінові фінансові інвестиції обліковуються за методом участі в капіталі. У статті «Інший додатковий капітал» відображається сума дооцінки необоротних активів, вартісних необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб.

У П(С)БО передбачено, що економічні показники діяльності філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства включаються до загального балансу. НП(С)БО не виключає складання такими суб'єктами господарської діяльності окремого балансу. При його створенні первинні дані про всі господарські операції вносяться у спеціально відкриті реєстри бухгалтерського обліку (важливо, що у загальному балансі підприємства, складеного з урахуванням показників окремих балансів, не відображаються взаємні зобов'язання у рівній сумі) [56].

Також, необхідно зазначити відсутність у балансі, за НП(С)БО, деяких рядків, а саме: залишкова вартість нематеріальних активів, основних засобів та довгострокових біологічних активів; чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості та резерв сумнівних боргів; грошові кошти в іноземній валюті; пайовий капітал; інший додатковий капітал; відстрочені податкові зобов'язання; витрати і доходи майбутніх періодів з окремих розділів перейшли у розділ 2 (активу) «Оборотні активи» та розділ 3 (пасиву) «Поточні зобов'язання і забезпечення» відповідно та інші. У балансі за НП(С)БО, на відміну від П(С)БО, наявний 3 розділ активу «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» (відображається інформація про необоротні активи, для яких: економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням; вони готові до продажу; умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів; здійснення їх продажу має високу ймовірність, якщо адміністрація підприємства розробила план або контракт про продаж, а також здійснюється їх пропозиція на ринку за ціною справедливої вартості), а також 4 розділ пасиву – «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття» [36 с. 512].

Зазначимо, що нормативно-правове забезпечення формування та складання бухгалтерського балансу є досить великим. Проте для правильного складання форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан) важливим є упорядкування змісту економічної інформації про господарські засоби та

джерела їх утворення, господарські процеси, які відображаються на характеристики кожного рахунку. Виконання даної процедури є важливим завданням Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про застосування Плану рахунків, яка спрямована на забезпечення єдності відображення однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках та їх субрахунках. В Інструкції наведено коротку характеристику та призначення синтетичних рахунків і субрахунків, а також типові схеми реєстрації та групування інформації про господарські операції (кореспонденції рахунків першого порядку) [25].

Порядок ведення аналітичного обліку та кореспонденції рахунків, що не наведені в Інструкції, встановлюється підприємством, виходячи з норм Інструкції, Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, інших нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку, а також потреб управління.

Структура рахунків пристосована до складання форм фінансової звітності. Балансові рахунки побудовано таким чином, щоб їх сальдо відповідало сумам, які відображаються у статтях Балансу (ф. № 1). При цьому такі рахунки об'єднані в класи згідно з розділами активу й пасиву Балансу(ф.№ 1). Показники розділів I-III активу Балансу (ф. № 1) заповнюються на підставі даних рахунків класів 1-3, показники розділів I-IV пасивуБалансу (ф.№ 1) – на підставі даних рахунків класів 4-6. Обороти рахунків, які застосовуються для обліку витрат, доходів і фінансових результатів діяльності, тобто рахунків класів 7-9, використовуються для заповнення показників Звіту про фінансові результати (ф. № 2).

Отже, нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку щодо методики формування Балансу (Звіту про фінансовий стан) є досить громіздким. Основні зміни, що відбулися на сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку України, обумовлюються вимогами до інформації, яку генерує дана система.

Висновки до розділу I

В результаті дослідження теоретичних та методичних положень і економічної сутності балансу, його нормативно-правового забезпечення зроблено наступні висновки:

1. Історія формування і встановлення бухгалтерського балансу розпочинається ще за часів Луки Пачолі. Огляд історичних аспектів балансу дозволив виокремити основні етапи його розвитку, що ілюструють еволюцію даного поняття, набуття ним характерних ознак та властивостей, починаючи з балансу як економічної категорії та, закінчуючи балансом як елементом методу бухгалтерського обліку і формою фінансової звітності. З набуттям чинності НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Баланс (Звіт про фінансовий стан) набув нових ознак і удосконалень. Подальший розвиток бухгалтерського балансу, буде здійснюватися у напрямі підвищення його інформативності, оптимізації структури, удосконалення методів оцінки.

2. Нормативно-правове та методичне регулювання бухгалтерського балансу має 4-рівневу структуру, починаючи із кодексів, законів України, МСФЗ, НП(С)БО та закінчуючи методичними рекомендаціями дозволяє зробити висновок про значимість та впливовість кожного правового акту та виділити його сферу використання, а також показує їх взаємозалежність та взаємоузгодженість.

Незважаючи на те, що національні положення бухгалтерського обліку складено згідно міжнародних стандартів виникає необхідність перегляду й удосконалення якісних характеристик, встановлених в Україні на законодавчому рівні з метою недопущення перекручень та неточностей облікової інформації.

РОЗДІЛ II

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ТА АНАЛІЗ ЙОГО ПОКАЗНИКІВ

2.1. Методика складання та характеристика статей бухгалтерського балансу (Звіту про фінансовий стан)

Кожне підприємство регулярно складає звіти про свою фінансово-господарську діяльність. Це необхідно для успішної роботи з інвесторами, кредиторами, покупцями тощо, для науково обґрунтованого планування діяльності підприємства, для визначення бази оподаткування і нарешті, для виконання вимог законодавства [37, с. 137].

Основним звітним документом підприємства є бухгалтерський баланс, який являє собою розкриття фінансово-господарського стану підприємства на певну дату. Баланс дає змогу зробити оцінку найсуттєвіших ознак підприємства. Саму процедуру оцінок прийнято називати читанням балансу. Вміння читати баланс – важлива професійна характеристика фінансиста, яка дає йому можливість складати прогнози баланси й управляти найважливішими фінансовими параметрами підприємства. До того ж уміння читати фінансові звіти допомагає фінансовому аналітику скласти правильну думку про фінансовий стан і виробничу діяльність інших компаній [40, с. 270].

Згідно НП (С) БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» баланс (звіт про фінансовий стан) – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду. У балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства. У випадках, передбачених нормативно-правовими актами, складається окремий баланс. Для складання окремого балансу дані первинних документів про

господарські операції філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів, виділених підприємством на окремий баланс, а також про господарські операції, які відповідно до законодавства підлягають відображенню в окремому балансі, заносяться до окремих (відкритих для цього відокремленого підрозділу або для відображення господарських операцій з певної діяльності підприємства) регістрів бухгалтерського обліку. За даними окремих регістрів бухгалтерського обліку складаються окремий баланс і відповідні форми фінансової звітності щодо зазначених господарських операцій.

Показники окремого балансу і відповідних форм фінансової звітності включаються до балансу і відповідних форм фінансової звітності підприємства. Особливості складання окремого балансу спільної діяльності визначаються національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності. При складанні балансу та відповідних форм фінансової звітності підприємств з урахуванням показників окремого балансу та відповідних форм окремої фінансової звітності інформація про внутрішньогосподарські розрахунки (взаємні зобов'язання у рівній сумі) не наводиться [43, с.123].

Бухгалтерський баланс відображає господарські засоби підприємства в двох аспектах: з одного боку, за їх складом і розміщенням, з другого – за джерелами їх формування і цільовим призначенням. Всі засоби в балансі групуються й узагальнюються в грошовому вимірнику. Для того, щоб відобразити стан засобів, баланс складається на визначений момент, тобто на кінець останнього дня звітного періоду. Через те, що в балансі відображається тільки стан засобів, тобто показники відображаються в статичі, а не в динаміці, він не характеризує рух і використання засобів та джерел. Цю інформацію отримують з даних поточного бухгалтерського обліку і системи бухгалтерських рахунків [58, с. 310].

В Україні триває реалізація програми реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності за вимогами МСФЗ, що передбачає підвищення

прозорості облікових принципів обліку та звітності. З 1 січня 2012 року в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» з'явилися положення про складання фінансової звітності за МСФЗ. Відповідно до цих змін визначився перелік вітчизняних підприємств, для яких ці зміни стали обов'язковими [22]. Решта підприємств самостійно визначалась між вітчизняними й міжнародними правилами ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Незалежно від обраних правил підприємства повинні були складати Баланс, затверджений вітчизняним П(С)БО 2 «Баланс» (втратив чинність), із традиційно фіксованим складом статей та невеликою кількістю додаткових (вписуваних) рядків. Так, виникла невідповідність, адже МСФЗ дозволяють бухгалтерам більш широкий простір для професійних суджень і більше гнучкості під час формування цього звіту.

Міністерством фінансів України 07.02.2013 р. ухвалено наказ № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО 1) [56], що визначає застосовувати єдиний перелік статей і форму їх подання у фінансових звітах вітчизняним підприємствам під час складання фінансової звітності за МСФЗ. Національний стандарт, здебільшого, відповідає вимогам застосування міжнародних стандартів. Він вніс кардинальні зміни до складання Балансу (звіту про фінансовий стан): з'явилась оновлена форма фінансового звіту, удосконалено підходи до його складання. Загальні правила складання та подання Балансу фактично не змінились. У другому розділі національного стандарту визначено Баланс (звіт про фінансовий стан) у складі фінансової звітності, як її елемент. Звіт складають на кінець останнього дня звітного періоду в тисячах гривень без десяткових знаків. Баланс має датуватись 31 грудням звітного року. НП(С)БО 1 не заперечує проміжну (місячну й квартальну) звітність, тому за проміжний звітний період – I-й квартал 2013 року – підприємства вже подавали Баланс за формою національного стандарту, форма та структура якого зазнали значних змін.

Зазначимо, що для підприємств, які ведуть облік за вітчизняними П(С)БО, наповнення вищезазначених розділів також змінилось. Так, у новій формі Балансу обов'язкових (стаціонарних) рядків значно зменшилось, вписуваних – збільшилось. За економічним змістом фінансовий звіт містить дані про активи, зобов'язання та власний капітал підприємства на певну дату. Активи та зобов'язання розкривають у Балансі за наявності умов для їх визнання: можливість достовірної оцінки та очікуване отримання економічних вигод у майбутньому внаслідок їх використання. Власний капітал у звіті показують одночасно з активами й зобов'язаннями, які призводять до його зміни. Активи, зобов'язання та власний капітал розкривають у статтях Балансу (звіту про фінансовий стан). Обов'язковий перелік статей є у самій формі Звіту, наведеній у додатку 1 до НП(С)БО 1, однак деякі із них підприємства можуть не розкривати в річному звіті, якщо немає інформації до розкриття та вона була відсутня в попередньому звітному періоді. Також підприємства можуть самостійно додавати статті із збереженням їх назви й коду рядка з переліку додаткових статей фінансової звітності, наведених у додатку 3 до НП(С)БО 1[56].

Складання балансу не викликає труднощів, оскільки для цього просто необхідно перенести залишки відповідних рахунків бухгалтерського обліку до статей балансу.

Але таке просте перенесення можливе лише за умови ведення бухгалтерського обліку у повній відповідності із діючими Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та Планом рахунків, адже у протилежному випадку необхідно аналізувати суми, відображені на певних рахунках з метою визначення правильності їх економічного змісту.

Зазначимо, що методика подання усіх форм звітності розкрита у НП(С)БО 1, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року. Із введенням НП(С)БО 1 втратили чинність П(С)БО 2-5, які детально характеризували усі форми, а НП(С)БО 1 містить лише загальні їх положення. Тому Міністерство фінансів України розробило «Методичні

рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності», у яких глибоко розкрито суть усіх рядків відповідних форм[56].

На нашу думку, зміни, які внесені у нову форму Балансу (Звіту про фінансовий стан) можна вважати позитивними. Наприклад, у попередньому балансі за статтею «Незавершене будівництво» показували вартість незавершеного будівництва, яке здійснювалося для власних потреб підприємства, а також авансові платежі для фінансування такого будівництва. Отже, в обліку такі витрати реєструють за дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції», субрахунок «Капітальне будівництво». Разом з тим на рахунку 15 також відображають й інші незавершені капітальні вкладення: вартість придбаних, але не введених в дію необоротних активів (основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних матеріальних активів тощо). Враховуючи те, що більшість статей Балансу відповідають назві рахунків, призначених для обліку відповідних об'єктів, було правомірним статтю «Незавершене будівництво» перейменувати на «Незавершені капітальні інвестиції»[43].

Загальноприйнятим та зрозумілим є той факт, що розділи формують шляхом об'єднання окремих статей, отже, якщо у балансі є розділ, то у ньому повинні бути виділені окремі статті (показники). Але у попередній формі балансу (як в активі так і у пасиві) були виділені окремі розділи, хоча жодної статті у них не передбачено – розділ 3 «Витрати майбутніх періодів» в активі балансу та розділ 5 «Доходи майбутніх періодів» у пасиві балансу. Правомірним стало вилучення цих розділів із структури балансу, і відображення витрат майбутніх періодів у складі оборотних активів, доходів майбутніх періодів – в складі поточних зобов'язань[44].

Разом з тим, є ряд недоліків у новій формі Балансу (Звіту про фінансовий стан). Так, наявність в активі розділу 3 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» та в пасиві Розділу 4 «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групамивибуття».

Також занадто узагальненою є інформація першого і другого розділу активу балансу і особливо таких його статей, як основні засоби, нематеріальні активи. У балансі відсутня інформація про вартість земельних ділянок, прав на землю, про вартість орендованих земельних ділянок, що не дозволяє об'єктивно оцінити ресурсний потенціал підприємства.

Підприємства, які використовують МСФЗ і подають першу річну фінансову звітність за міжнародними стандартами, у балансі наводять інформацію на початок і кінець звітного періоду, а також на дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності (відповідно до МСФЗ 1 «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності») [46]. Під час складання звітності за міжнародними стандартами виникає питання щодо правомірності та достовірності відображення інформації, не передбаченої у чинних формах фінансової звітності.

Подвійна назва звіту Баланс (звіт про фінансовий стан) не суперечить МСБО 1, який передбачає можливість використовувати підприємством іншу назву звітів, ніж ті, що зазначені стандартом. Зі змісту самого Звіту про фінансовий стан можна зробити висновок, що його наповнення істотно так і не наблизилось до вимог МСФЗ. Перш за все, до таких невідповідностей можна віднести те, що в МСФЗ немає такого окремого об'єкта обліку, як незавершені капітальні інвестиції. Відповідно до національного стандарту в Балансі ці об'єкти подані окремою статтею (рядок 1005) замість того, щоб увійти до складу основних засобів, як це і передбачено МСБО 16 «Основні засоби». Окреме подання зносу або накопиченої амортизації для розкриття у самому Звіті про фінансовий стан не є обов'язковою вимогою МСФЗ. Такі рядки достатньо деталізувати в Примітках до рядків 1000 «Нематеріальні активи» та 1010 «Основні засоби». Зважаючи на МСФЗ, підприємства такі статті можуть наводити або одним рядком – за залишковою вартістю, розкриваючи ці показники у Примітках, – або двома рядками – окремо первісна вартість та в дужках нарахований знос. Обов'язкові рядки в Балансі за національним стандартом для відображення зносу 1012 та накопиченої амортизації 1002

позбавляють підприємства альтернативи вибору. Відповідно до МСФЗ стаття оборотних активів «Витрати майбутніх періодів» має розглядатись як видані аванси, тому її окреме наведення не передбачено [45].

Зазначимо, що праву частину Звіту про фінансовий стан, відповідно до МСФЗ, доречною назвати «Капітал і зобов'язання». Показник статті «Зареєстрований капітал», рядок 1400, повинен відповідати установчим документам, а його зміни – відображатись в інших рядках. Однак постає питання, куди віднести за МСФЗ, наприклад, частину капіталу, що виникла у зв'язку з корегуванням на гіперінфляцію, адже вона не може бути віднесена до додаткового капіталу.

На один розділ зменшилось зобов'язань і забезпечень. За національним положенням відсутній розділ «Забезпечення таких витрат і платежів», що наближує Звіт про фінансовий стан до вимог МСФЗ. Але залишається ще багато невідповідностей. Наприклад, стаття «Цільове фінансування» у складі довгострокових зобов'язань і забезпечень, яка не відповідає МСФЗ. За МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу» може бути довгостроковою частиною таких грантів. Позитивним моментом є поява статті «Довгострокові забезпечення», рядок 1520, яка відкриває підприємствам можливість створення гарантійних резервів, передбачених міжнародними стандартами [69 с.227].

Поточні зобов'язання з кредиторської заборгованості наближені до вимог МСФЗ. Не вписується в ці вимоги рядок 1625 «Розрахунками зі страхування». Разом з розрахунками з оплати праці вони складають розрахунки з персоналом. Стаття «Поточні забезпечення» дозволить відображати забезпечення на оплату відпусток із нарахуваннями або інші поточні забезпечення за виплатами персоналу. Необхідність формування фінансової звітності за МСФЗ в деякій мірі пояснюється посиленням зростання інтересу широкого кола вітчизняних і, особливо, зарубіжних груп користувачів до обліково-аналітичної інформації суб'єктів господарювання. Така інформація є базою для прогнозування напрямків підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності

підприємства, прийняття відповідних управлінських рішень, орієнтованих на використання для власних цілей, здебільшого з метою отримання економічних вигод.

Розглянемо методику складання бухгалтерського балансу, який складається з активу та пасиву. Перший розділ активу має назву «Необоротні активи» і складається на основі сальдо рахунків, що належать до I класу Плану рахунків. Методика формування даного розділу розкрита у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Методика формування статей I розділу активу балансу

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
1	2	3
Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	(р. 1001 - р. 1002)
- первинна вартість	1001	Дт 12
- накопичена амортизація	1002	(Кт 133)
Примітка. У р. 1000 відображається вартість об'єктів, які віднесені до складу нематеріальних активів згідно П(С) БО 8. У підсумок включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первинною вартістю і сумою накопиченої амортизації.		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	Дт 15
Примітка. Відображається вартість незавершених на дату балансу капітальних інвестицій в необоротні активи.		
Основні засоби	1010	(р. 1011 - р. 1012)
- первинна вартість	1011	Дт 101-109, Дт 11
- знос	1012	(Кт 131, 132)
Примітка. У р. 1010 наводиться вартість власних і одержаних на умовах фінлізингу об'єктів, які віднесені до складу основних засобів, а також вартість основних засобів, одержаних відвірче управління або на праві господарського ведення або праві оперативного управління. У цьому рядку також наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів.		
Інвестиційна нерухомість	1015	Дт 100, і/або Дт 100 - Кт 135 (р. 1016 - р. 1017)
Примітка. У р. 1015 наводиться: Дт 100 - якщо інвестиційна нерухомість враховується за справедливою вартістю; - Дт 100 - Кт 135, якщо інвестиційна нерухомість враховується за первинною вартістю, тобто наводиться її залишкова вартість, яка включається в підсумок балансу, при цьому в додаткових рядках 1016 і 1017 окремо наводяться первинна вартість (Дт 100) інвестиційної нерухомості і сума зносу (Кт 135).		
Довгострокові біологічні активи	1020	Дт 161, 163, 165 і/або Дт 162, 164, 166 - Кт 134 (р. 1021 - р. 1022)

Продовження табл.2.1		
1	2	3
Примітка. Відображається інформація по: Дт 161, 163, 165 - якщо облік ведеться за справедливою вартістю довгострокових біологічних активів; - Дт 162, 164, 166 - Кт 134 (р. 1021 - р. 1022) - якщо довгострокові біологічні активи враховуються за первинною вартістю, тобто наводиться їх залишкова вартість, яка включається в підсумок балансу, при цьому в додаткових рядках 1021 і 1022 окремо наводяться їх первинна вартість (Дт 162, 164, 166) і сума накопиченої амортизації (Кт 134).		
Довгострокові фінансові інвестиції: - які враховуються по методу участі в капіталі інших підприємств	1030	Дт 141
- інші фінансові інвестиції	1035	Дт 142, 143
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	Дт 181, 182, 183
Відстрочені податкові активи	1045	Дт 17
Інші необоротні активи	1090	Дт 184
Примітка. Наводиться вартість необоротних активів, для відображення яких по ознаках істотності не можна було виділити окремий рядок або які не можуть бути включені в приведені вище рядки даного розділу.		
Всього по розділу 1	1095	р. 1000 + р. 1005 + р. 1010 + р. 1015 + р. 1020 + р. 1030 + р. 1035 + р. 1040 + р. 1045 + р. 1090

Другий розділ активу формується на основі сальдо рахунків 2-го і 3-го класів Плану рахунків. У цьому розділі підприємство відображає вартість оборотних активів: коштів та їх еквівалентів, які не обмежені у використанні, інших активів, апризначені для споживання, чи реалізації протягом 12 місяців з дати балансу. Методика формування даного розділу розкрита у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Методика формування статей II розділу активу балансу

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
1	2	3
II. Оборотні активи Запаси	1100	Дт 20, 22, 23, 25 - 28 (за винятком Дт 286)
Примітка. У випадку відповідності ознакам істотності може бути окремо приведена в додаткових рядках (1101-1104) інформація про вартість виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції і товарів. Тоді показник р. 1100 повинен бути більше або дорівнювати сумі рядків 1101, 1102, 1103, 1104.		

Продовження табл.2.2		
1	2	3
Поточні біологічні активи	1110	Дт 21
Примітка. Відображається вартість поточних біологічних активів тваринництва воцінціза справедливою або первинною вартістю, а також рослинництва в оцінці за справедливою вартістю.		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	Дт 36 - Кт 38 і Дт 34
Примітка. Відображається заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги, відкоректована на резерв сумнівних боргів (нетто). Крім того, відображається заборгованість, забезпечена векселем, якщо така інформація не наводиться в окремій р. 1120 "Векселі одержані".		
Дебіторська заборгованість по розрахунках: - по виданих авансах	1130	Дт 371, 641 (у частині авансового внеску по податку на прибуток у випадках, передбачених законодавством)
- з бюджетом	1135	Дт 641, 642
- зокрема по податку на прибуток	1136	Дт 641 (у частині дебіторської заборгованості, що виникла через переплату по податку на прибуток)
Примітка. У р. 1135 відображається дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів, а також переплата по податках, зборах і інших платежах до бюджету (без урахування авансових платежів по податку на прибуток). Показник р. 1135 повинен бути більше або дорівнювати показнику р. 1136.		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	Дт 63, 65, 66, 68, 372, 373, 374, 375, 376, 377
Поточні фінансові інвестиції	1160	Дт 352
Гроші і їх еквіваленти	1165	Дт 30, 31, 333, 334, 351
Примітка. Наводяться суми коштів в національній або іноземній валютах. Суми коштів, які не можна використовувати для операцій протягом одного року починаючи з дати складання балансу або протягом операційного циклу в результаті обмежень, відображаються у складі необоротних активів. У разі відповідності ознакам істотності окремо може бути приведена в додаткових рядках 1166 і 1167 інформація про готівку і гроші на рахунках в банку.		
Витрати майбутніх періодів	1170	Дт 39
Інші оборотні активи	1190	Дт 331, 332, 643, 644
Всього по розділу II	1195	р. 1100 + р. 1110 + р. 1125 + р. 1130 + р. 1135 + р. 1155 + оп. 1160 + р. 1165 + р. 1170 + р. 1190)

Розглянемо третій розділ активу «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття». Методика заповнення наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Методика формування статей III розділу активу балансу

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
1	2	3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, і групи вибуття	1200	Дт 286
Баланс	1300	р. 1095 + р. 1195 + р. 1200

У розділі III «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» відображається вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, що визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07 листопада 2003 року №617, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17 листопада 2003 року за №1054/8375 (зі змінами) (далі – Положення (стандарт) 27).

Сума підсумків трьох розділів становить валюту балансу, яка відображається у статті «Баланс», рядок 1300.

Для заповнення першого розділу пасиву балансу використовують рахунки 40-46. Методика формування даного розділу розкрита у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Методика формування статей I розділу пасиву балансу

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
1	2	3
Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	Кт 40, 41
Примітка. Наводиться зафіксована в засновницьких документах сума статутного капіталу, іншого зареєстрованого капіталу, а також пайовий капітал в сумі, яка формується відповідно до законодавства.		
Капітал в дооцінках	1405	Кт 423
Примітка. Наводиться сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів.		
Додатковий капітал	1410	Кт 421, 422, 424, 425
Примітка. У випадку якщо інформація про розмір емісійного доходу і накопичених курсових різниць відповідає ознакам істотності, вона розкривається в додаткових рядках 1411 і 1412.		

Продовження табл.2.2		
1	2	3
Резервний капітал	1415	Кт 43
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Кт 441 або (Дт 442)
Неоплачений капітал	1425	(Дт 46)
Вилучений капітал	1430	(Дт 45)
Всього по розділу 1	1495	(р. 1400 + р. 1405 + р. 1410+р. 1415 ± 1420) - р.1425 - р.1430

Другий розділ пасиву заповнюють, використовуючи рахунки 47-49, рахунки п'ятого класу та забезпечення платежів по яких триватиме більше одного року. Методика формування даного розділу розкрита у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Методика формування статей II розділу пасиву балансу

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
1	2	3
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1500	Кт 54
Відстрочені податкові зобов'язання		
Довгострокові кредити банків	1510	Кт 501-504
Інші довгострокові зобов'язання	1515	Кт 51, 52, 53, 55, 505, 506
Довгострокові забезпечення	1520	Кт 47 (у частині довгострокових забезпечень)
Примітка. Відображаються нараховані в звітному періоді майбутні витрати і платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання і т. п.), розмір яких на дату складання балансу може бути визначений тільки шляхом попередніх (прогнозних) оцінок. Якщо сума довгострокових виплат персоналу може бути визнана суттєвою, така інформація наводиться в додатковій стор. 1321.		
Цільове фінансування	1525	Кт 48
Всього по розділу II	1595	р. 1500 + р. 1505 + р. 1510 + р. 1515 + р. 1520 + р. 1525

Розглянемо третій розділ пасиву «Поточні зобов'язання і з забезпечення». Методика заповнення наведена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Методика формування статей III розділу пасиву балансу

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
1	2	3
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	Кт 60, 31 (овердрафт)
Поточна кредиторська заборгованість: - за довгостроковими зобов'язаннями	1610	Кт 61
- затовари, роботи, послуги	1615	Кт 63
Примітка. Також в цьому рядку відображається кредитове сальдо рахунку 62, якщо заборгованість, забезпечена векселем, виникла за товари, роботи, послуги, і не наводиться в окремій стор. 1665 "Вексельні видані".		
- порозрахунках з бюджетом	1620	Кт 641, 642
- зокрема по податку на прибуток	1621	Кт 641 (за аналітичними розрізами)
- розрахунок пострахуванню	1625	Кт 65
- розрахунок по оплаті праці	1630	Кт 66
Поточні забезпечення	1660	Кт 47 (у частині забезпечень, які плануються використовувати протягом 12 місяців з дати складання балансу)
Примітка. Приводиться сума забезпечень, які плануються використовувати протягом 12 місяців з дати складання балансу, для покриття витрат, щодо яких відповідне забезпечення було створене.		
Доходи майбутніх періодів	1665	Кт 69
Інші поточні зобов'язання	1690	Кт 36, 372, 373, 376, 377, 643, 644, 68
Всього по розділу III	1695	р. 1600 + р. 1610 + р. 1615 + р. 1620 + р. 1625 + р. 1630 + р. 1660 + р. 1665 + р. 1690

Розглянемо четвертий розділ пасиву «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття». Методика заповнення наведена в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Методика формування статей IV розділу пасиву балансу

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
1	2	3
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	Кт 680

Баланс	1900	p.1495+p.1595+p.1695+ p. 1700
---------------	-------------	--

У розділі IV «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття» відображаються зобов'язання, що визначаються відповідно до Положення (стандарту) 27.

Оскільки баланс складається із двох урівноважених частин, то підсумок усіх пасивів рядку 1900, повинен відповідати підсумку сумі активів рядка 1300 та становить валюту балансу.

Отже, бухгалтерський баланс – це не просто складова методу бухгалтерського обліку, його елемент; це найважливіший документ бухгалтерської звітності, суттєве джерело інформації для управління, планування, підприємства виробництва, нормування, аналізу, контролю. Баланс є обліковою категорією, синтезом облікових записів, а тому його треба вміти складати, читати і критично оцінювати з погляду змісту, будови, раціонального використання даних.

2.2. Методичні прийоми економічного аналізу фінансового стану підприємства.

В сучасному середовищі, з входженням національного економіки України в світовий економічний простір, постала необхідність адаптації національної системи бухгалтерського обліку до вимог міжнародної практики, що реалізується за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) (International Financial Reporting Standards (IFRS)) та загальноприйнятими принципами обліку США Generally Accepted Accounting Principles (GAAP). Фінансовий стан, одна з найважливіших характеристик господарської діяльності підприємств, що має відображення у бухгалтерському балансі. Питання формування балансу стосується будь-якого підприємства, що здійснює господарську діяльність. Однак баланси різних країн мають низку відмінностей, які необхідно враховувати, наприклад, при підприємства бізнесу

закордоном. Важливим є і виділення відмінностей в балансах за національними і міжнародними стандартами, тому що в Україні мають застосування і перші, і другі. Дослідження змін, що відбулися в результаті переходу до національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) є надзвичайно актуальним на сучасному етапі. Вивченню проблем та перспектив розвитку бухгалтерського обліку в умовах інтеграції присвячені праці вчених: Ф. Бутинця [4], С. Голова [8], М. Кужельного [38], С. Левицької [39], В. Сопка [71] та інших. Актуальні проблеми складання та подання балансу, дослідження відмінностей у фінансових звітах різних країн світу висвітлено у працях українських вченого економіста: В. Швеця [77] та інших. Крім того, під час проведення дослідження постала низка питань, розгляд яких формує цілі роботи.

Важливою економічною характеристикою підприємства є його фінансовий стан. Концептуально аналіз фінансового стану базується на вивченні співвідношень та взаємозв'язків між елементами Балансу (Звіту про фінансовий стан), а саме: активами, зобов'язаннями і власним капіталом. На основі порівняння їх окремих складових оцінюють ліквідність, платоспроможність та фінансова стійкість підприємства як сукупність показників, які показують здатність господарюючого суб'єкта вчасно погашати зобов'язання.

Фінансовий стан зумовлює конкурентоспроможність підприємства, та його здатність підтримувати вже досягнутий рівень виробничої потужності та потенціал розвиватись з врахуванням умов ринкового середовища.

Розвиток ринкових відносин в Україні посприяв трансформації бухгалтерського обліку, та його поділу на фінансовий облік і управлінський облік. З появою нової економічної політики, нових суб'єктів господарської діяльності та новим горизонтальним зв'язком господарських відносин між ними, користувачі фінансової звітності посприяли відтворенню елемента

Для аналізу фінансового стану підприємства важливо вміти читати баланс, тобто знати зміст кожної статті, спосіб її оцінки, якісну характеристику, взаємозв'язок із іншими статтями, адже уміння читати баланс дає змогу:

- отримати необхідну інформацію про підприємство;
- розрахувати рівень забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- встановити причину зміни величини оборотних коштів;
- оцінити фінансовий стан підприємства за звітний період.

Основними завдання фінансового аналізу є:

- загальне оцінювання фінансового стану підприємства (фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність, рентабельність, грошові потоки, ефективність використання капіталу, забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, кредитоспроможність підприємства, оцінювання позицій підприємства на фінансову ринку та кількісне оцінювання його конкурентоспроможності);
- виявлення змін в фінансовому стані у просторі та часі, виявлення основних факторів, які спричиняють зміни у фінансовому стані;
- прогнозування основних тенденцій у фінансовому стані.

Тобто, фінансовий аналіз це метод оцінки і прогнозування процесів мобілізації і використання фінансових ресурсів.

Фінансовий аналіз на підприємстві здійснюють за такими напрямками: аналіз фінансового стану; аналіз фінансових результатів діяльності; аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності.

Основним джерелом інформації для фінансового аналізу підприємства є бухгалтерський баланс (форма №1). Вимоги до форми і змісту балансу містяться в НП(С) БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Бухгалтерський баланс (Звіт про фінансовий стан)– це найбільш інформативна форма для аналізу фінансового стану, найважливіша форма фінансової звітності, звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну

дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Баланс складається за уніфікованою формою.

Об'єктивний аналіз фінансового стану дає можливість своєчасно оцінити рівень забезпеченості всіх видів діяльності підприємства а саме: виробничої, комерційної і інших фінансовими ресурсами, задіяти важелі їх доцільного і ефективного розміщення та використання.

Фінансовий стан підприємства необхідно аналізувати з позицій короткострокової та довгострокової перспективи, тому що критерії оцінки цього стану може бути різноманітний, стан фінансів підприємства характеризує розміщення його засобів та джерела їх формування, аналіз фінансового стану проводиться з метою встановлення, наскільки ефективно використовують фінансові ресурси, які знаходяться в розпорядженні підприємства. Фінансову ефективність роботи підприємства відбивають: заможність власними оборотними коштами і їхня цілість, стан нормованих запасів товарно-матеріальних цінностей, стан і динаміка дебіторської і кредиторської заборгованості, оборотність оборотних коштів, матеріальне забезпечення банківських кредитів, платоспроможність [39, с. 89].

Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства. В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу взагалі та фінансового аналізу зокрема. Перший рівень класифікації відокремлює неформалізовані та формалізовані методи аналізу [1, с. 170].

Проводячи аналіз фінансового стану підприємства можуть використовуватись наступні методи (табл. 2.8).

Також доцільно згадати про неформалізовані методи аналізу, які ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не в жорстоких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До неформалізованих належать такі методи: експертних оцінок і сценаріїв; теорії катастроф (програми вивчення та прогнозування нестійких економічних систем); деталізації (за часом, місцем дії, центром відповідальності); психологічні;

морфологічні; порівняльні; побудови системи показників; побудови системи аналітичних таблиць. Ці методи характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика.

Таблиця 2.8

Характеристика основних методів фінансового аналізу

Назва методу 1	Характеристика 2
Балансовий	Визначення одного показника через інші
Групування	При аналізі економічних явищ для вивчення структури, типів, взаємозв'язку
Відносних величин	Для порівняння
Середніх величин	Для узагальнення інформації
Медіанних, модальних величин	Для визначення типових показників
Елімінування, інтегральний, логарифмічний, пропорційного ділення	Для виявлення кількісного впливу зміни факторів на зміну результативного показника
Індексний	Для виявлення динаміки різних показників в просторі й часі
Рядів динаміки	Для визначення показників розвитку
Нарощування, дисконтування	Для визначення вартості грошей за часом
Дисперсійний аналіз	Для визначення зв'язку між показниками, кількісного оцінювання параметрів ризику
Кореляційний аналіз	Для визначення залежності між показниками в малому та середньому і лише в масі
Регресійний аналіз	Для відображення взаємозалежності між факторами

Формалізовані методи аналізу побудовані на жорстко формалізованих аналітичних залежностях між показниками. Формалізовані методи залежно від використання математичного апарату поділяють на кілька підвидів:

- традиційні методи - за їх допомогою здійснюється первісне аналітичне оброблення інформації: групування; порівняння; відносні, середні, модальні та медіанні показники; графічні;

- методи детермінованого факторного аналізу використовуються, коли існує функціональна залежність між показниками: елімінування (ланцюгових підстановок, абсолютних різниць тощо); інтегральні; логарифмічні; пропорційного поділу; балансові; індекси; ряди динаміки; простих та складних відсотків (нарощування, компаундинг); дисконтування;

- методи ймовірнісного факторного аналізу - використовуються для вивчення зв'язку, коли існує імовірнісна залежність між показниками: дисперсійний аналіз; кореляційний аналіз; теорія графів; теорія масового обслуговування.

Отже, у процесі фінансового аналізу широко застосовується традиційні методи економічної статистики (середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки рядів динаміки), а також математико-статистичні методи (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, факторний аналіз, метод головних компонентів та інші) [5, с. 120].

Можна назвати шість основних прийомів аналізу:

- горизонтальний (часовий) – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;
- вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат;
- трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану);

- аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків;
- порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньо галузевими та середніми показниками;
- факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як (власне аналіз), коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник.

Горизонтальний і вертикальний аналізи взаємодоповнюють один одного, та деякі показники можна віднести до інструментів і горизонтального, та до вертикального аналізу. Наведемо показники, наявність яких в балансі дає підстави вважати його «позитивним» [17 с. 428]:

- 1) зростання валюти балансу в кінці звітного періоду порівняно з його початком;
- 2) збільшення темпів приросту всіх активів понад темпами приросту необоротних активів;
- 3) приблизно однакові темпи приросту, як і дебіторської, так і кредиторської заборгованості;
- 4) перевищення власного капіталу підприємства над позиковим та покращення темпів його зростання проти темпів зростання залученого капіталу;
- 5) перевищення частки власних оборотних коштів понад 10%.

Тому розглянемо горизонтальний і вертикальний аналіз більш детально у наступному параграфі.

2.3. Методика проведення горизонтального та вертикального аналізу балансу (Звіту про фінансовий стан)

Аналіз фінансового стану являє собою глибоке, науково обґрунтоване дослідження фінансових відносин і руху фінансових ресурсів у єдиному виробничо-торговельному процесі. Слід розрізняти поняття «фінансовий аналіз» і «аналіз фінансового стану підприємства».

Фінансовий аналіз – більш широке поняття, тому що він включає поряд з аналізом фінансового стану ще й аналіз формування та розподілу прибутку, собівартості продукції, реалізації й інші питання.

Аналіз фінансового стану – це частина фінансового аналізу. Фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідної для нормального виробничого, комерційної та інших видів діяльності підприємства, доцільністю й ефективністю їхнього розміщення й використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими суб'єктами господарювання платоспроможністю і фінансовою стійкістю. У ринкових умовах господарювання аналіз фінансового стану підприємств набуває системний та комплексний підхід до отримання необхідної інформації для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів. Тому при формуванні та функціонуванні фінансового ринку найкращим способом оцінки потенційного партнера є отримання і аналіз всієї інформації про нього, включаючи дані про господарську діяльність у динаміці, її масштабність, фінансовий стан і перспективи подальшого розвитку.

Головна мета фінансового аналізу – своєчасно виявити й усунути недоліки у фінансовій діяльності і знайти резерви поліпшення фінансового стану підприємства і його платоспроможності. Значуща роль у досягненні стабільного фінансового стану належить аналізу горизонтальному та вертикальному аналізу.

Горизонтальний аналіз це порівняння величин окремих статей, окремих розділів та валюти балансу за кілька періодів, що і є підставою для визначення напрямків та тенденцій цих змін. Горизонтальний аналіз також називають трендовим [17 с.143],.

Горизонтальний аналіз допомагає вивчити зміна підсумкових показників бухгалтерського балансу в часі. Можна Прослідкуйте зміни, що відбулися за попередній і попередніх попереднього роки, можна зрозуміти склався позитивний або негативний результат. Для аналізу беруться будь-які два або три періоди, це можуть бути квартали або роки. В рамках часового аналізу балансу порівнюються значення як абсолютних показників в грошовому вираженні, так і відносних показників у відсотках.

Горизонтальний і вертикальний аналіз бухгалтерського балансу доповнюють один одного і можуть застосовуватися одночасно (табл. 2.9 та табл. 2.10).

Таблиця 2.9

Горизонтальний аналіз активу форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки, тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000,0	766,0	6039,0	5273,0	6,88
Незавершені капітальні інвестиції	1005,0	8928,0	884,0	-8044,0	-0,90
Основні засоби	1010,0	5545,0	16639,0	11094,0	2,00
Довгострокові фінансові інвестиції:					
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030,0	34172,0	36308,0	2136,0	0,06
Усього за розділом I	1095,0	49411,0	59870,0	10459,0	0,21
II. Оборотні активи					
Запаси	1100,0	482826,0	759106,0	276280,0	0,57
Виробничі запаси	1101,0	1866,0	748,0	-1118,0	-0,60

Незавершене виробництво	1102,0	498,0	39,0	-459,0	-0,92
Товари	1104,0	480462,0	665171,0	184709,0	0,38
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125,0	313812,0	191797,0	-122015,0	-0,39
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130,0	222587,0	85887,0	-136700,0	-0,61
за виданими авансами					
з бюджетом	1135,0	158758,0	52876,0	-105882,0	-0,67
Продовження табл. 2.9					
1	2	3	4	5	6
у тому числі з податку на прибуток	1136,0	0,0	4550,0	4550,0	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155,0	711916,0	289598,0	-422318,0	-0,59
Гроші та їх еквіваленти	1165,0	96458,0	82297,0	-14161,0	-0,15
Витрати майбутніх періодів	1170,0	4930,0	4016,0	-914,0	-0,19
Інші оборотні активи	1190,0	11059,0	17115,0	6056,0	0,55
Усього за розділом II	1195,0	2002346,0	1482693,0	-519653,0	-0,26
Баланс	1300,0	2051757,0	1542563,0	-509194,0	-0,25

За даними горизонтального аналізу ми отримали такі результати:

1. На кінець досліджуваного періоду активи п ТОВ «Мрія Трейдинг» зменшились на 25% або на 509194,0. Абсолютна величина зниження в оборотних активах склала 519653,0 або 26%. В той же час значно збільшилась сума основних засобів в абсолютному вимірюванні на 11094,0. А також значно збільшились нематеріальні активи, на 5273 тис. грн.

2. Щодо структури оборотних засобів, тут можна зазначити, що вона значно погіршилася. Виробничі запаси зменшилися на кінець року на 1118,0тис. грн або на 60,00%. Це все свідчить про скорочення обороту підприємства та негативні тенденції у його роботі. В той же час, зменшилась сума та частка дебіторської заборгованості за товари та послуги – в абсолютному вимірюванні на 122015,0 тис. грн. (або на 39,00%). Це означає, що покупці розраховалися за роботи та послуги, що призвело до збільшення

власних коштів. З іншого боку, те що дебіторська заборгованість залишилась може свідчити про те, що підприємство має надійних партнерів, а отже слід очікувати надходження коштів і у наступних періодах, що покращить ситуацію з показниками ліквідності.

Таблиця 2.10

Горизонтальний аналіз пасиву форми «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки, тис. грн.

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
1	2	3	4	5	6
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400,0	1,0	1000,0	999,0	999,0
Додатковий капітал	1410,0	53,0	-9,0	-62,0	-1,2
Накопичені курсові різниці	1412,0	0,0	-16,0	-16,0	
Резервний капітал	1415,0	0,0	0,0	0,0	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420,0	-16123,0	1118,0	17241,0	-1,1
Усього за розділом I	1495,0	2002346,0	2109,0	-2000237,0	-1,0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Довгострокові забезпечення	1520,0	3263,0	4688,0	1425,0	0,4
Усього за розділом II	1595,0	3263,0	4688,0	1425,0	0,4
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Поточна кредиторська заборгованість за:					
товари, роботи, послуги	1615,0	1155942,0	310592,0	-845350,0	-0,7
розрахунками з бюджетом	1620,0	6,0		-6,0	-1,0
розрахунками зі страхування	1625,0	13,0	30,0	17,0	1,3
розрахунками з оплати праці	1630,0	6,0	0,0	-6,0	-1,0
за одержаними авансами	1635,0	863232,0	909441,0	46209,0	0,1
Інші поточні зобов'язання	1690,0	45364,0	315703,0	270339,0	6,0
Усього за розділом III	1695,0	2064563,0	1535766,0	-528797,0	-0,3
Баланс	1900,0	4070172,0	1542563,0	-2527609,0	-0,6

Аналізуючи пасиви балансу ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки зроблені такі висновки.

1. При аналізі пасивів ТОВ «Мрія Трейдинг» слід зазначити, що зобов'язання підприємства скоротилися, у тому числі короткострокові зобов'язання скоротилися на 528797,0 тис. грн. (30,00%). Це відбулося внаслідок значного зменшення кредиторської заборгованості (на 845350,0). Отже підприємство вчасно розраховується з постачальниками та підрядчиками за виконані роботи та отримані послуги. Проте значно збільшилися довгострокові забезпечення (на 40%), а також кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування, та інших поточних зобов'язань.

В загальному слід зазначити, що динаміка показників ліквідності є позитивною. Зменшення короткострокової заборгованості ТОВ «Мрія Трейдинг» збільшує ліквідність підприємства і його фінансову стійкість.

2. Важливо зазначити, що аванси, отримані ТОВ «Мрія Трейдинг», на кінець року майже вдвічі менші дебіторської заборгованості за товари і послуги, які надані підприємством. Аналіз балансу підприємства показує, що підприємству потрібно покращити показники фінансової стійкості та ліквідності, а саме:

- покращити взаємовідносини із постачальниками і споживачами продукції, та зменшити величину дебіторської заборгованості підприємству;
- покращити структуру оборотних коштів, продуктивніше використовувати нове обладнання, збільшити обсяг продукції, що виготовляється;
- знизити поточну заборгованість підприємства, намагатись зменшити величину заборгованості за страхуванням.

Вертикальний аналіз балансу допомагає зробити висновок про структуру балансу у поточному стані та проаналізувати динаміку структури балансу. Ця технологія полягає в тому, що загальну суму балансу визнають за 100% і кожен статтю фінансової звітності показують у вигляді процентної частки від цього прийнятого базового значення.

Таблиця 2.11

Вертикальний аналіз активу форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки, тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Питома вага на початок	Питома вага на кінець	Зміна питомої ваги
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	1000,0	766,0	6039,0	0,04%	0,39%	0,35%
Незавершені капітальні інвестиції	1005,0	8928,0	884,0	0,44%	0,06%	-0,38%
Основні засоби	1010,0	5545,0	16639,0	0,27%	1,08%	0,81%
Довгострокові фінансові інвестиції:						
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030,0	34172,0	36308,0	1,67%	2,35%	0,69%
Усього за розділом I	1095,0	49411,0	59870,0	2,41%	3,88%	1,47%
II. Оборотні активи						
Запаси	1100,0	482826,0	759106,0	23,53%	49,21%	25,68%
Виробничі запаси	1101,0	1866,0	748,0	0,09%	0,05%	-0,04%
Незавершене виробництво	1102,0	498,0	39,0	0,02%	0,00%	-0,02%
Товари	1104,0	480462,0	665171,0	23,42%	43,12%	19,70%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125,0	313812,0	191797,0	15,29%	12,43%	-2,86%
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130,0	222587,0	85887,0	10,85%	5,57%	-5,28%
з бюджетом	1135,0	158758,0	52876,0	7,74%	3,43%	-4,31%
у тому числі з податку на прибуток	1136,0	0,0	4550,0	0,00%	0,29%	0,29%
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155,0	711916,0	289598,0	34,70%	18,77%	-15,92%
Гроші та їх еквіваленти	1165,0	96458,0	82297,0	4,70%	5,34%	0,63%
Витрати майбутніх періодів	1170,0	4930,0	4016,0	0,24%	0,26%	0,02%
Інші оборотні активи	1190,0	11059,0	17115,0	0,54%	1,11%	0,57%
Усього за розділом II	1195,0	2002346,0	1482693,0	97,59%	96,12%	-1,47%
Баланс	1300,0	2051757,0	1542563,0	100,00%	100,00%	0,00%

Аналізуючи дані вертикального балансу ТОВ «Мрія Трейдинг», можна зробити такі висновки.

1. Частка необоротних активів у структурі загалом активів підприємства становить 3,88%, найбільше з них займають довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі і становлять 2,35%. Основні засоби становлять 1,08% і зросли практично в три рази, що свідчить про те, що підприємство збільшує необоротні активи. З одного боку, це явище свідчить про політику ТОВ «Мрія Трейдинг» щодо розширення матеріально-технічної бази підприємства та його технічного переозброєння.

2. Якщо розглядати структуру оборотних активів, то, перш за все потрібно відмітити значну їх частку – 96,12%. Серед них запаси (49,21%) та товари (43,12%) станом на кінець 2018 року. Позитивним моментом також є скорочення зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги з 313812 тис. грн. до 191797 тис. грн. також зменшились і витрати майбутніх періодів, а інші оборотні активи зросли з 11059 тис. грн. до 17115 тис. грн., або на 57%. Зрозуміло, що скорочення частки оборотних коштів позначається негативно на показниках фінансової стійкості та ліквідності, тому що свідчить про зменшення запасів, розмірів виробництва, готівки для придбання матеріально-речових факторів виробництва. Проте, на нашу думку зменшення грошових коштів та їх еквівалентів є незначним.

Таблиця 2.12

Вертикальний аналіз пасиву форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки, тис. грн.

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Питома вага на початок	Питома вага на кінець	Зміна питомої ваги
1	2	3	4	5	6	7
І. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400,0	1,0	1000,0	0,00%	0,06%	0,06%
Додатковий капітал	1410,0	53,0	-9,0	0,00%	0,00%	0,00%

Продовження табл. 2.12						
1	2	3	4	5	6	7
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420,0	-16123,0	1118,0	-0,79%	0,07%	0,86%
Усього за розділом I	1495,0	-16069,0	2109,0	-0,78%	0,14%	0,92%
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Довгострокові забезпечення	1520,0	3263,0	4688,0	0,16%	0,30%	0,14%
Усього за розділом II	1595,0	3263,0	4688,0	0,16%	0,30%	0,14%
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
товари, роботи, послуги	1615,0	1155942,0	310592,0	56,34%	20,13%	-36,20%
розрахунками з бюджетом	1620,0	6,0		0,00%	0,00%	0,00%
розрахунками зі страхування	1625,0	13,0	30,0	0,00%	0,00%	0,00%
розрахунками з оплати праці	1630,0	6,0		0,00%	0,00%	0,00%
за одержаними авансами	1635,0	863232,0	909441,0	42,07%	58,96%	16,88%
Інші поточні зобов'язання	1690,0	45364,0	315703,0	2,21%	20,47%	18,26%
Усього за розділом III	1695,0	2064563,0	1535766,0	100,62%	99,56%	-1,06%
Баланс	1900,0	2051757,0	1542563,0	100,00%	100,00%	0,00%

З таблиці 2.12 зроблені наступні висновки при аналізі пасивів ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки.

1. Структура власного капіталу є вкрай незадовільною. Власний капітал товариства знаходиться на рівні 0,00% – напочаток року і 0,06% – на кінець року від загальної суми пасивів, що про низьку платоспроможність, напрочуд низькі показники ліквідності і фінансової стійкості й високий рівень ризику підприємства стати банкрутом.

2. Серед довгострокових зобов'язань підприємства виділено лише довгострокові забезпечення. Щодо поточних зобов'язань і забезпечень, то значну частку тут займають зобов'язання за товари, роботи, послуги та зобов'язання за одержаними авансами.

Отже, основними висновками, зробленими при вертикальному аналізі балансу ТОВ «Мрія Трейдинг» є наступні:

- структура статей балансу демонструє тенденцію до зростання частки основних засобів і незначного зменшення частки оборотних активів;
- у той же час, закріпилася негативна тенденція до збільшення частки дебіторської заборгованості і зменшення грошових коштів у національній валюті.

Товариству слід вдатися до аналізу структури видатків, налагодити більш стабільні зв'язки з постачальниками, а також посилити контроль за витратами, запобігаючи нецільового витрачання ресурсів.

Таким чином, аналіз балансу ТОВ «Мрія Трейдинг» у горизонтальному і вертикальному розрізі показав, що підприємству невістарчає оборотних активів, що позначається на рівні показників фінансової стійкості та ліквідності. Частка власного капіталу є дуже малою (біля 0,06%), що говорить про велику ймовірність банкрутства ТОВ «Мрія Трейдинг».

2.4. Оцінка фінансового стану згідно показників балансу (Звіту про фінансовий стан)

В даний час багато підприємств, що функціонують на ринку в майбутньому показують себе неплатоспроможними, багатьом організаціям застосовують процедуру банкрутства. Для аналізу платоспроможності та оцінки прогнозування банкрутства застосовують безліч методів і математичних моделей. При цьому для побудови моделей і розрахунку тих чи інших коефіцієнтів використовується інформація, відображена в бухгалтерській звітності [16, с.215],.

На даний період обґрунтованість і дієвість управлінських рішень на усіх рівнях, напряму залежить від результатів оцінки фінансового стану суб'єктів

господарювання, зміст цієї оцінки виходить поза межі обчислення окремих коефіцієнтів та передбачає вивчення комплексу показників, які дають змогу проаналізувати окремі аспекти діяльності підприємства.

Бухгалтерська звітність будь-якого підприємства містить інформацію про її фінансову діяльність. Іноді звітність – це єдина ланка між підприємством і користувачами інформації. При цьому користувачами можуть виступати власники, партнери, інвестори, конкуренти, працівники підприємства, державні органи. Кожен з користувачів переслідує свої цілі, власники проводять аналіз звітності з метою прогнозування доходу від вкладених коштів, кредитори і інвестори аналізують ризики від вкладень активів. При цьому правильність їх рішень залежить від якості інформації, наданої їм, і використовуваної в аналітичних цілях. Таким чином, можна зробити висновок, що головна перевага бухгалтерської звітності її аналітична можливість [17, с.136].

На підставі інформації бухгалтерського балансу зовнішні користувачі можуть зробити висновок про доцільність угоди з підприємством і визначити свої фінансові ризики, спрогнозувати доходи.

Всі користувачі фінансової звітності зацікавлені в оцінці фінансового стану суб'єкта господарювання. Їх можна об'єднати в три групи. (рис. 2.1)

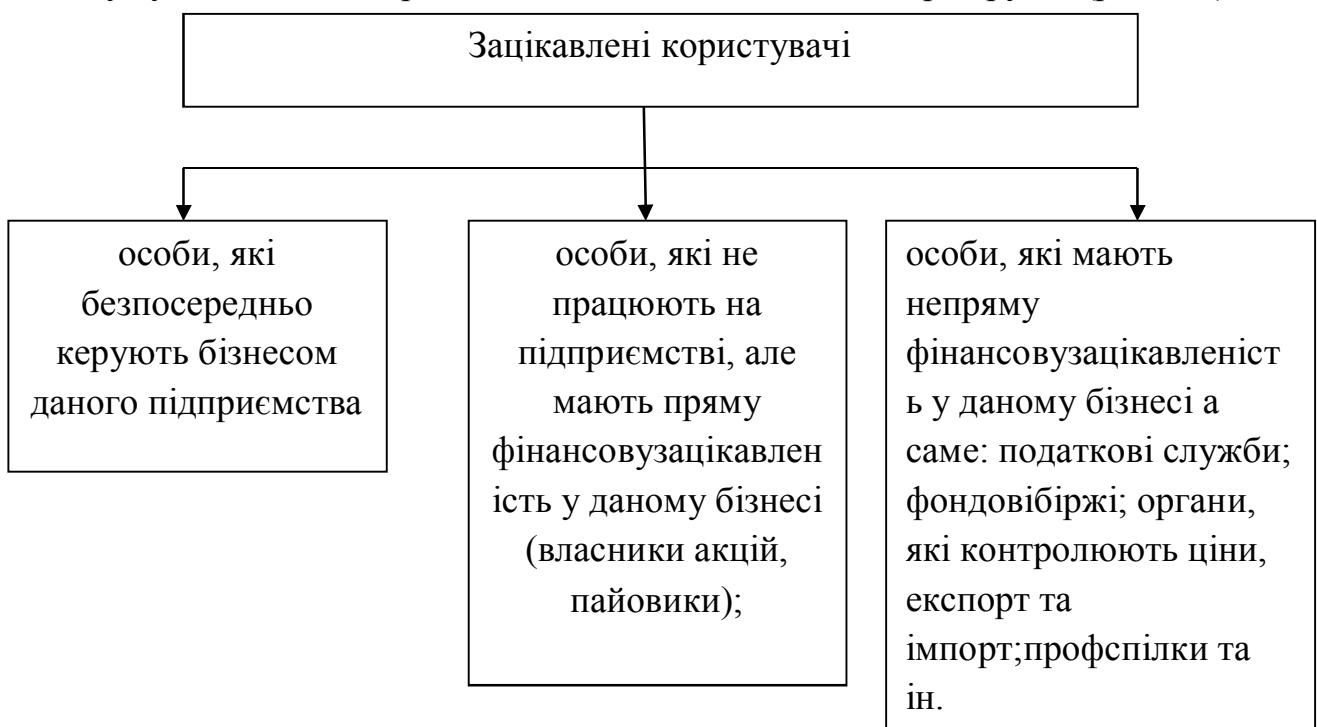

Рис. 2.1 Зацікавлені користувачі фінансової звітності

Бухгалтерський баланс є однією з основних форм фінансової звітності підприємства, так як саме він дає повну інформацію для розрахунку показників, що відображають фінансовий стан. На основі інформації, отриманої з бухгалтерського балансу, можна проаналізувати не тільки фінансовий та майновий стан, а й правильність відображення господарських операцій та виявити помилки в бухгалтерському обліку підприємства [17, с. 312].

Бухгалтерський баланс дає можливість оцінити фінансову стійкість підприємства, а також платоспроможність і ліквідність, як основні прояви фінансової стійкості. При цьому можна оцінити як їх поточне значення, так і їх динаміку, а також спрогнозувати тенденції розвитку підприємства.

Фінансове становище підприємства можна оцінювати з точки зору короткострокової або довгострокової перспективи. У першому випадку критерії оцінки фінансового стану – ліквідність і платоспроможність, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі провести розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями.

Таким чином, в процесі аналізу бухгалтерського балансу, шляхом оцінки майнового і фінансового стану підприємства формується думка про фінансову стійкість і ефективність її діяльності [50, с. 345].

Аналіз майна підприємства має важливе значення, оскільки від його величини та структури залежать обсяги діяльності, соціально-економічний розвиток господарюючого суб'єкту, рівень платоспроможності, ліквідності та фінансова стабільності.

Крім того, на підставі балансу важко виявити фактори, які вплинули на фінансовий і майновий стан підприємства. Недоліком бухгалтерського балансу є його статичність, тобто здатність відображати стан підприємства на певні звітні дати. В результаті відсутня можливість провести більш розгорнутий аналіз, для якого необхідна інформація на кілька проміжних дат. Але, незважаючи на всі перераховані недоліки, бухгалтерський баланс забезпечує інформацією про фінансову діяльність підприємства як зовнішніх, так і внутрішніх користувачів.

В таблиці 2.13 розглянемо майно ТОВ «Мрія Трейдинг».

Таблиця 2.13

Аналіз майна ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки, тис. грн.

Стаття балансу	Код рядка балансу	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення
1	2	3	4	5
Майно разом	1300	2051757,0	1542563,0	-509194
Необоротні активи	1095	49411,0	59870,0	10459
Запаси	1100	482826,0	759106,0	276280
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	313812,0	191797,0	-122015
Дебіторська заборгованість за розрахунками	1130	1093261,0	428361,0	-664900
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	96458,0	82298,0	-14160
Витрати майбутніх періодів	1170	4930,0	4016,0	-914
Інші оборотні активи	1190	11059,0	17115,0	6056

З таблиці 2.13 видно, що структура майна є досить хиткою. Спостерігається значне зменшення майна підприємства, - на 509194 тис. грн. у 2018 році в порівнянні з 2017 роком. Суттєво збільшилися запаси – на 276280 тис. грн. та зменшилася дебіторська заборгованість – на 122015 тис. грн. разом з тим, спостерігаємо зменшення дебіторської заборгованості за розрахунками у 2018 році в порівнянні з 2017 роком – на 664900 тис. грн.

Структура статей активу балансу (Звіту про фінансовий стан) за 2017 та 2018 роки відображено на рис. 2.2 та рис. 2.3.

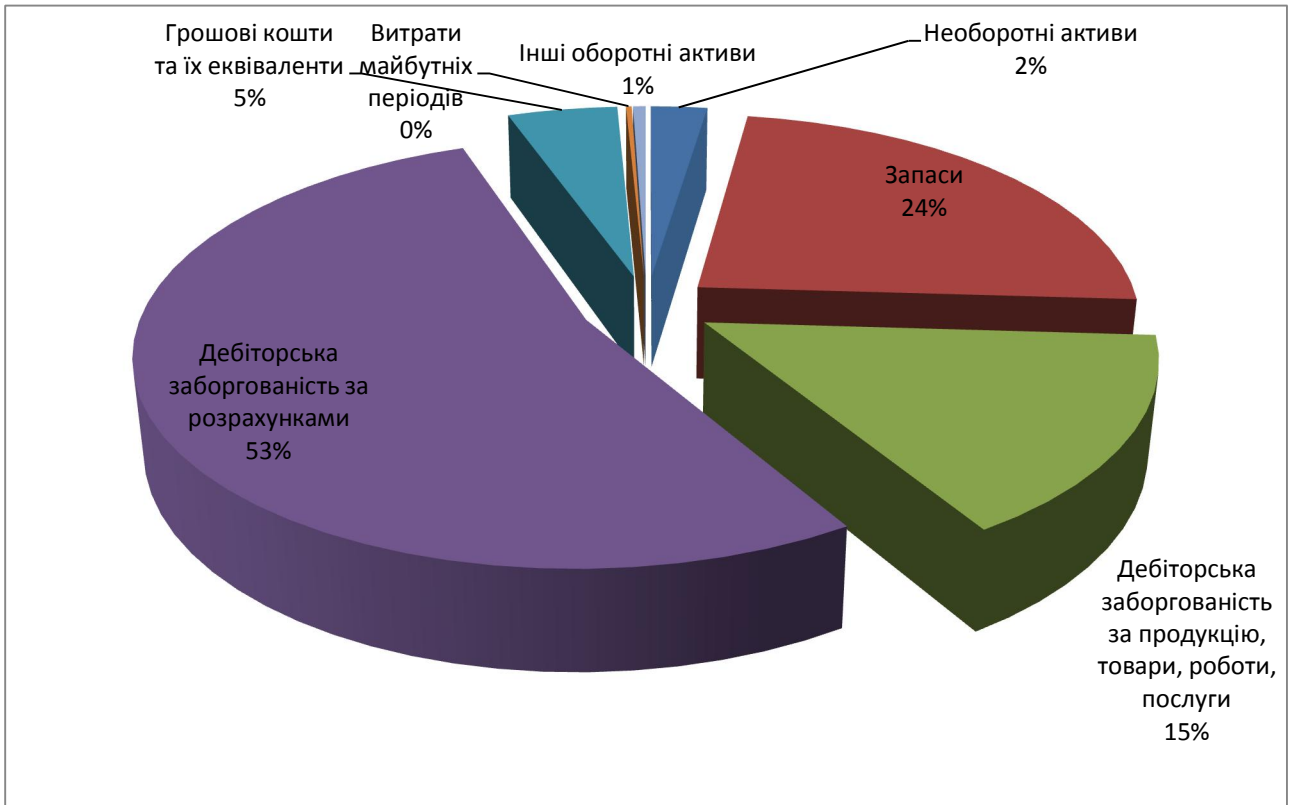

Рис.2.2 Структура статей активу Балансу (Звіту про фінансовий стан) ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017 рік

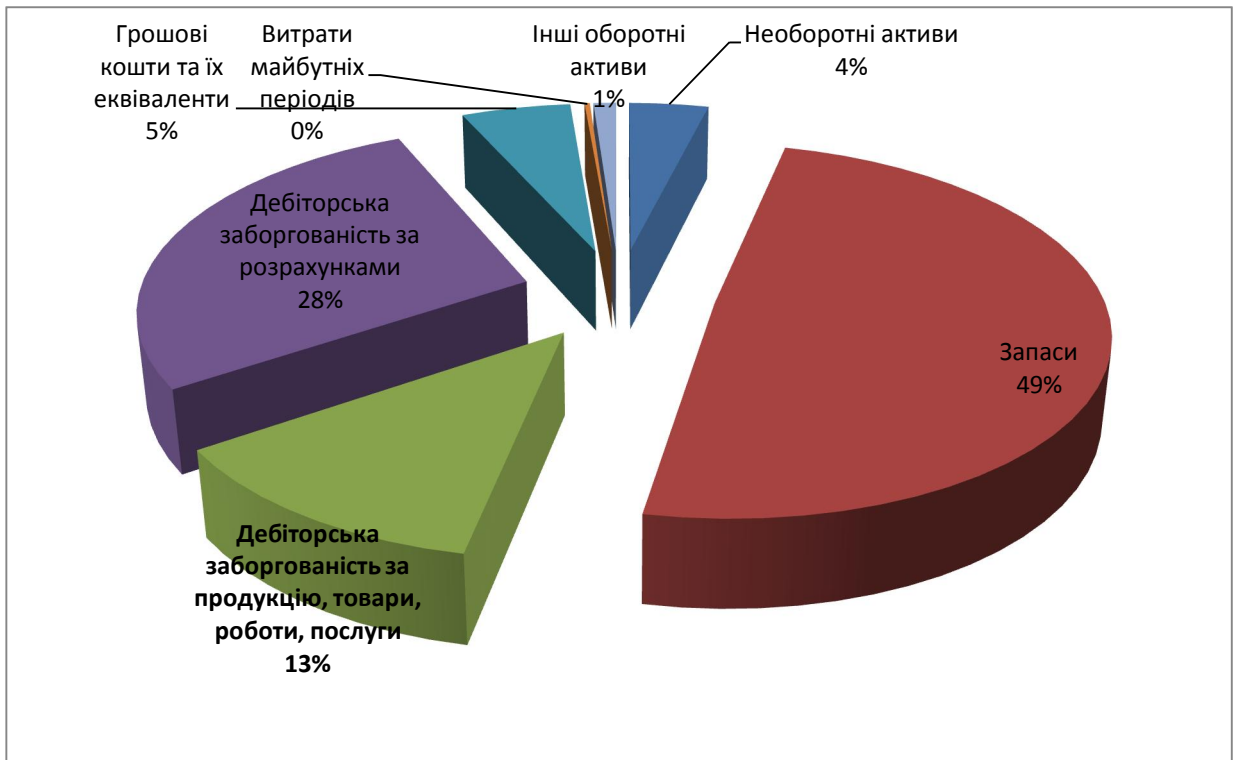

Рис.2.2 Структура статей активу Балансу (Звіту про фінансовий стан) ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2018 рік

Задля більш детальнішого та повнішого аналізу фінансово-майнового стану підприємства потрібно також оцінити стан основних засобів за допомогою показників оцінки майнового стану підприємства (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Алгоритм розрахунку показників оцінки майнового стану та ефективності використання майна ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Характеристика	На початок періоду	На кінець періоду
1	2	3	4	5
1. Коефіцієнт придатності основних засобів (Кпр)	р.1010 Ф. №1/ р.1011 Ф. №1	Відображає частину основних засобів, придатну до експлуатації.	0,55	0,67
2. Коефіцієнт зносу основних засобів (Кз)	р.1012 Ф. №1/ р.1011 Ф. №1	Характеризує ту частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах. Збільшення коефіцієнта зносу в динаміці є негативною тенденцією. Рекомендоване значення <0,5.	0,45	0,33
3. Коефіцієнт мобільності (Км)	р.1195 Ф. №1/ р.1300 Ф. №1	Характеризує мобільність активів підприємства, позитивним є зростання коефіцієнта	0,97	0,96
4. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів (Ке)	р.1195 Ф. №1/ р.1095 Ф. №1	Позитивним є зростання коефіцієнта, яке вказує на підвищення ліквідності балансу	40,52	24,76

З таблиці 2.14 видно, що коефіцієнти оцінки майнового стану є позитивними. Коефіцієнт придатності зріс у 2018 році до 0.67 в порівнянні з 2017 роком – 0,55. Коефіцієнт зносу не перевищує нормативне значення, що теж є позитивним. Проте, коефіцієнт мобільності, хоча несуттєво, проте зменшився. Негативним є те, що коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів суттєво зменшився.

Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства її активами, термін перетворення яких в гроші відповідає терміну погашення зобов'язань. Від ліквідності балансу слід відрізняти ліквідність активів, яка визначається як тимчасова величина, необхідна для перетворення активів у грошові кошти. Чим менше час, який буде потрібно, щоб перетворити в гроші даний актив, тим вище його ліквідність.

На підставі інформації бухгалтерського балансу зовнішні користувачі можуть зробити висновок про доцільність угоди з компанією і визначити свої фінансові ризики, спрогнозувати доходи. Унікальність інформації, відображеної в бухгалтерському балансі, є те, що вона відображає три категорії: майно, права та обов'язки. Значення бухгалтерського балансу доводить, то, що його виділяють, як окрему звітну одиницю, а інші форми є доповненням і розшифровкою його показників.

Бухгалтерський баланс виступає стержнем, навколо якого групуються всі інші форми. На основі даних бухгалтерського балансу можна оцінити, як абсолютні показники майнового стану підприємства, так і розрахувати відносні показники, що характеризують її фінансову діяльність.

Проаналізувати ліквідність балансу необхідно для оцінки кредитоспроможності підприємства (здатності вчасно і повністю розраховуватися за всіма своїми зобов'язаннями) (табл. 2.15 та табл. 2.16).

Таблиця 2.15

Коефіцієнти ліквідності, порядок їх розрахунку згідно із П(С)БО України та рекомендовані значення

Назва показника	Розрахунок згідно із П(С)БО України	Рекомендовані значення
1	2	3
Коефіцієнт поточної ліквідності	код 1195/1695	1-2 ↑; врахування галузевої специфіки; стабільність значень в динаміці
Коефіцієнт швидкої ліквідності	коди (1195-1100)/1695, або коди(1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155+1160+1165+1190)/1695	0,6– 1 ↑ (але не більше 2); врахування галузевої специфіки
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Код (1160+1165)/1695	0,2, –0,6 ↑; врахування галузевої специфіки

Платоспроможність має на увазі наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що вимагає негайного погашення. Таким чином, основними ознаками платоспроможності є:

- наявність в достатньому обсязі коштів на розрахунковому рахунку;
- відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Таблиця 2.16

Алгоритм розрахунку показників ліквідності
ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки

Назва показника	Розрахунок	
	На початок року	На кінець року
1	2	3
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,97	0,97
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,74	0,47
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,047	0,054

З таблиці 2.16 можна зробити висновок, що всі розраховані показники ліквідності не досягають норми. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець 2017 року становить 0,047, що свідчить про неможливість підприємством погашати короткострокові зобов'язання за допомогою високоліквідних активів. Коефіцієнт поточної ліквідності також не досягає норми і становить 0,97 на початок 2018 року та 0,97 на кінець 2018 року. Коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець 2017 року має значення 0,74, у 2018 році він становив 0,47. Отже, зменшення ліквідності ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки в динаміці свідчить про погіршення ситуації із забезпеченістю оборотними засобами.

Чистий оборотний капітал – формула по рядках балансу застосовується для вивчення залежності наявних короткострокових (оборотних) активів від зовнішніх поточних джерел фінансування. Іншими словами, за допомогою

показника визначається наявністю у підприємства ліквідних активів, які не треба направляти на погашення позикових коштів [31,с.121].

Чистий оборотний капітал в балансі не вказується як конкретне значення або рядок – він передбачає застосування показників бухгалтерського балансу з метою його розрахунку. Даний капітал формується за рахунок власних коштів або рівноцінних з ними ресурсів, спрямованих на придбання оборотних активів.

Для обчислення чистого оборотного капіталу треба з оборотних ресурсів прибрати короткострокові пасиви, на погашення зобов'язань за якими якраз і може бути спрямована частина зазначених ресурсів. Саме ця різниця і становитиме розмір чистих оборотних активів, які зумовлюють економічну стабільність підприємства.

Бухгалтерський баланс використовується для розрахунку даного показника, і при цьому необхідно вчинити таким чином:

$$\text{Човк} = \text{ОА (р. 1195)} - \text{ЗА (р. 1300)}, \text{ де:} \quad (2.1)$$

ОА - оборотні активи, величину яких можна в балансі знайти по рядку 1195,

ЗА – загальна сума активів, величину яких в балансі можна знайти по рядку 1300.

За даними бухгалтерського балансу ТОВ «Мрія Трейденг» обчислено чистий оборотний капітал, на початок чистий оборотний капітал становив 1,0, та на кінець обчислювального періоду цей показник становив 1,0. Це значення свідчить про фінансову стійкість підприємства та здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності зовнішнього фінансування та позикових коштів (табл. 2.18).

З таблиці 2.18 можна зробити такий висновок, що розраховані показники не відповідають нормативним значенням, проаналізовані коефіцієнти є надзвичайно низькими, що свідчить про те, що ТОВ «Мрія Трейдинг» є фінансово нестійким.

Коефіцієнт фінансової незалежності вказує, яку частину активів підприємство здатне профінансувати за рахунок власного капіталу.

Нормативним значенням показника є 0,4 – 0,6. Нижче значення свідчить про високий рівень фінансових ризиків, а вище може означати не повне використання потенціалу. Значення даного показника є досиПозитивним є те, ь негативним як у 2017 році, так у 2018 році.

Таблиця 2.18

Аналіз показників фінансової стійкості
ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018роки

Назва показника	Розрахунок	
	На початок року	На кінець року
1	2	3
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	-0,031	-0,036
Маневреність робочого капіталу	-7,76	-14,30
Коефіцієнт фінансової автономії	-0,00783	0,00137
Коефіцієнт фінансової залежності	-127,68	731,42
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,030	-0,034
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,030	-0,034
Коефіцієнт фінансової стійкості	-0,0062	0,0044
Маневреність власних обігових коштів	-1,55	-1,55

Рентабельність це відносна величина, яка відображає суму прибутку у співставленні з певними виробничими ресурсами.

Аналіз рентабельності підприємства – це оцінка ефективності використання затрачених коштів. Різні сторони виробничої, збутової, постачальницької та фінансової діяльності підприємства знаходять кінцеву грошову оцінку в системі показників фінансових результатів підприємства. Узагальнено ці показники представлені у формі №2 Звіт про фінансові результати. [16, с. 234].

Розрахунки показників рентабельності здійснюються на основі даних Балансу ф. №1 та Звіту про фінансові результати ф. №2.

Спочатку проводиться загальна оцінка основних показників фінансової звітності.

Таблиця 2.19

Аналіз показників рентабельності
ТОВ «Мрія Трейдинг» за 2017-2018 роки

Назва показника	Розрахунок	
	На початок року	На кінець року
Рентабельність чистих активів за чистим прибутком	-127,257	1379,752
Рентабельність виробничих фондів	-0,15806	0,0113

Протягом періоду дослідження рентабельність активів підвищилася. Якщо в 2017 р. ТОВ «Мрія Трейдинг» рентабельність була з мінусом, що свідчить про збиток, то в 2018 вона покращилася. Факторами такого підвищення є оптимізація структури оборотних активів, і підвищення суми чистого прибутку.

Показники рентабельності (прибутковості) є загальноекономічними. Вони відображають кінцевий фінансовий результат і відображаються в бухгалтерському балансі і звітності про прибутки і збитках, про реалізацію, про дохід і рентабельність.

Отже, проведений аналіз балансу ТОВ «Мрія Трейдинг» показав, що його фінансовий стан на звітний рік є нестійким, а структура балансу незадовільною.

Висновки до розділу 2

В результаті дослідження питань методики обліку і аналізу балансу (Звіту про фінансовий стан) та використання результатів аналізу в господарській діяльності підприємства отримано наступні результати:

1. Встановлено, що нова форма Балансу (Звіту про фінансовий стан) має удосконалену форму, що є позитивним. Так, розділ 3 «Витрати майбутніх періодів» в активі балансу та розділ 5 «Доходи майбутніх періодів» у пасиві в діючому балансі стали статтями (витрати майбутніх періодів у складі оборотних активів, доходи майбутніх періодів – в складі поточних зобов'язань). Статтю «Незавершене будівництво» перейменовано у статтю «Незавершені капітальні інвестиції», що є правомірним, оскільки в дану статтю також незавершені капітальні вкладення: вартість придбаних, але не введених в дію необоротних активів (основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних матеріальних активів тощо).

Подвійна назва звіту Баланс (Звіт про фінансовий стан) не суперечить МСБО 1, який передбачає можливість використовувати підприємством іншу назву звітів, ніж ті, що зазначені стандартом.

2. Запропоновано для збереження побудови балансу за ступенем ліквідності Розділ 3 активу «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» відображати як статтю Розділу 2 «Оборотні активи» у додатковому рядку 1105 та Розділ 4 пасиву «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття» відповідно відображати як статтю Розділу 3 «Поточні зобов'язання та забезпечення» у додатковому рядку 1640.

3. Аналіз Балансу (Звіту про фінансовий стан) слід розпочинати з горизонтального та вертикального аналізу. За даними горизонтального аналізу ми отримали наступні результати: на кінець досліджуваного періоду активи в

ТОВ «Мрія Трейдинг» зменшились на 25% або на 509194,0. Абсолютна величина зниження в оборотних активах склала 519653,0 або 26%. В той же час значно збільшилась сума основних засобів в абсолютному вимірюванні на 11094,0. А також значно збільшились нематеріальні активи, на 5273 тис. грн.

Щодо структури оборотних засобів, тут можна зазначити, що вона значно погіршилася. Виробничі запаси зменшилися на кінець року на 1118,0 тис. грн або на 60,00%. Це все свідчить про скорочення обороту підприємства та негативні тенденції у його роботі. В той же час, зменшилась сума та частка дебіторської заборгованості за товари та послуги – в абсолютному вимірюванні на 122015,0 тис. грн. (або на 39,00%). Це означає, що покупці розраховалися за роботи та послуги, що призвело до збільшення власних коштів. З іншого боку, те що дебіторська заборгованість залишилась може свідчити про те, що підприємство має надійних партнерів, а отже слід очікувати надходження коштів і у наступних періодах, що покращить ситуацію з показниками ліквідності.

4. При аналізі пасивів ТОВ «Мрія Трейдинг» слід зазначити, що зобов'язання підприємства скоротилися, у тому числі короткострокові зобов'язання скоротилися на 528797,0 тис. грн. (30,00%). Це відбулося внаслідок значного зменшення кредиторської заборгованості (на 845350,0). Отже підприємство вчасно розраховується з постачальниками та підрядчиками за виконані роботи та отримані послуги. Проте значно збільшилися довгострокові забезпечення (на 40%), а також кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування, та інших поточних зобов'язань. Важливо зазначити, що аванси, отримані ТОВ «Мрія Трейдинг», на кінець року майже вдвічі менші дебіторської заборгованості за товари і послуги, які надані підприємством.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних та методичних положень і економічної сутності форми №1 баланс (Звіт про фінансовий стан) та аналізу його показників зроблено наступні висновки:

1. Історія формування і встановлення бухгалтерського балансу розпочинається ще за часів Луки Пачолі. Огляд історичних аспектів балансу дозволив виокремити основні етапи його розвитку, що ілюструють еволюцію даного поняття, набуття ним характерних ознак та властивостей, починаючи з балансу як економічної категорії та, закінчуючи балансом як елементом методу бухгалтерського обліку і формою фінансової звітності. З набуттям чинності НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Баланс (Звіт про фінансовий стан) набув нових ознак і удосконалень. Подальший розвиток бухгалтерського балансу, буде здійснюватися у напрямі підвищення його інформативності, оптимізації структури, удосконалення методів оцінки.

2. Нормативно-правове та методичне регулювання бухгалтерського балансу має 4-рівневу структуру, починаючи із кодексів, законів України, МСФЗ, НП(С)БО та закінчуючи методичними рекомендаціями дозволяє зробити висновок про значимість та впливовість кожного правового акту та виділити його сферу використання, а також показує їх взаємозалежність та взаємоузгодженість. Незважаючи на те, що національні положення бухгалтерського обліку складено згідно міжнародних стандартів виникає необхідність перегляду й удосконалення якісних характеристик, встановлених в Україні на законодавчому рівні з метою недопущення перекручень та неточностей облікової інформації.

3. Досліджено, що відбулось наближення вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку до міжнародних. Із введенням НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» позитивна зміна є і у тому, що підприємствам дали змогу не показувати відсутні статті. Разом із тим, у контексті переходу на МСФЗ зауважимо, що у МСФЗ немає чітких форм звітності, а

підприємства, які на даний час складають звітність за міжнародними стандартами змушені використовувати вітчизняні регламентовані форми звітів. Разом із цим такі форми не можуть забезпечити усіх вимог згідноМСФЗ.

4. Встановлено, що нова форма Балансу (Звіту про фінансовий стан) має удосконалену форму, що є позитивним. Так, розділ 3 «Витрати майбутніх періодів» у активі балансу та розділ 5 «Доходи майбутніх періодів» у пасиві в діючому балансі стали статтями (витрати майбутніх періодів у складі оборотних активів, доходи майбутніх періодів – в складі поточних зобов'язань). Статтю «Незавершене будівництво» перейменовано у статтю «Незавершені капітальні інвестиції», що є правомірним, оскільки в дану статтю також незавершені капітальні вкладення: вартість придбаних, але не введених в дію необоротних активів (основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних матеріальних активів тощо).

Подвійна назва звіту Баланс (Звіт про фінансовий стан) не суперечить МСБО 1, який передбачає можливість використовувати підприємством іншу назву звітів, ніж ті, що зазначені стандартом.

5. Запропоновано для збереження побудови балансу за ступенем ліквідності Розділ 3 активу «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» відображати як статтю Розділу 2 «Оборотні активи» у додатковому рядку 1105 та Розділ 4 пасиву «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття» відповідно відображати як статтю Розділу 3 «Поточні зобов'язання та забезпечення» у додатковому рядку 1640.

6. Аналіз Балансу (Звіту про фінансовий стан) слід розпочинати з горизонтального та вертикального аналізу. За даними горизонтального аналізу ми отримали наступні результати: на кінець досліджуваного періоду активи в ТОВ «Мрія Трейдинг» зменшились на 25% або на 509194,0.

Абсолютна величина зниження в оборотних активах склала 519653,0 або 26%. В той же час значно збільшилась сума основних засобів в абсолютному вимірюванні на 11094,0. А також значно збільшились нематеріальні активи, на 5273 тис. грн.

Щодо структури оборотних засобів, тут можна зазначити, що вона значно погіршилася. Виробничі запаси зменшилися на кінець року на 1118,0 тис. грн або на 60,00%. Це все свідчить про скорочення обороту підприємства та негативні тенденції у його роботі. В той же час, зменшилась сума та частка дебіторської заборгованості за товари та послуги – в абсолютному вимірюванні на 122015,0 тис. грн. (або на 39,00%). Це означає, що покупці розраховалися за роботи та послуги, що призвело до збільшення власних коштів. З іншого боку, те що дебіторська заборгованість залишилась може свідчити про те, що підприємство має надійних партнерів, а отже слід очікувати надходження коштів і у наступних періодах, що покращить ситуацію з показниками ліквідності.

7. При аналізі пасивів ТОВ «Мрія Трейдинг» слід зазначити, що зобов'язання підприємства скоротилися, у тому числі короткострокові зобов'язання скоротилися на 528797,0 тис. грн. (30,00%). Це відбулося внаслідок значного зменшення кредиторської заборгованості (на 845350,0). Отже підприємство вчасно розраховується з постачальниками та підрядчиками за виконані роботи та отримані послуги. Проте значно збільшилися довгострокові забезпечення (на 40%), а також кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування, та інших поточних зобов'язань. Важливо зазначити, що аванси, отримані ТОВ «Мрія Трейдинг», на кінець року майже вдвічі менші дебіторської заборгованості за товари і послуги, які надані підприємством.

Список використаної літератури

1. Абдукаримов І. Т. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів підприємницьких структур: [навч. посібник] / Абдукаримов І. Т., Беспалов М. В. Київ: НДЦ ИНФРА-М, 2016. 214 с.
2. Адамик О. В. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті [Електронний ресурс] : опорн. кнсп. лекцій / О. В. Адамик. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 52 с.
3. Акімова Н.С. Облік в Зарубіжних країнах: [навч. посібник] / Н.С. Акімова., А.П. Грінько, О.В. Топоркова, Т. А. Наумова, Н.С.Ковалевська, Л. О. Кирильєва, В. В. Янчев. Харків: ХДУХТ, 2016. 288 с.
4. Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський фінансовий облік: [навч. посібник] / Т. А. Наумова, Н.С.Ковалевська. Київ: НДЦ ИНФРА-М, 2016. 214 с.
5. Бухгалтерський облік [Текст] : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 460 с.
6. Вейкрута Л.С., Бандура З.Л. Роль і значення аналізу та аудиту в системі управління підприємств. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/12429/1/6_28-32_Vis_722_menegment.pdf
7. Виноградова М.О. Аудит: [навч. посібник] / М.О. Виноградова, Л.І. Жидаєва. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 656 с.
8. Височан О.С. Фінансовий облік: [навч. посібник] / О. С. Височан, О. О. Височан ; Нац. університет «Львів. політехніка». Львів: Сорока Т. Б., 2016. 449 с.
9. Голов С. Теорія багатоцільового бухгалтерського обліку / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 4. с. 3-13. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2011_4_2
10. Господарський кодекс від 16.01.2003, № 436–IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua>.
11. Данильчук І.В. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності [Електронний

- ресурс] / І.В. Данильчук. Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Danilchuk.pdf.
12. Даньків Й.Я., Остап'юк М.Я., Сливка Я.В. Від обліково–правової культури до облікової науки [електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/48/48_48.pdf
 13. Дегтяренко А.В. Управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.04 / А.В. Дегтяренко; Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва Харків, 2010. 20с.
 14. Дембинский Н.В. Теория советского бухгалтерского учета. [навч. посібник] / Н.В. Дембинский. Київ: Госиздат БССР, 1957. 220 с.
 15. Демченко Т. А. Автоматизація бухгалтерського обліку: Технології використання ДЦП 1С Бухгалтерія. [навч. посібник] / Умань: ТОВ «Аналітик», 2012. 82с.
 16. Довбуш В.І. Баланс підприємства: історія виникнення, розвитку та становлення / В.І. Довбуш // Незалежний аудитор. 2013. № 6 (IV). С. 52–59 [Електронний ресурс] <http://rada.gov.ua>
 17. Дорошенко А.П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства / А. П. Дорошенко. // Ефективна економіка. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_37
 18. Економічний аналіз [навч. посібник] / За ред. А. Г. Загороднього. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. 428 с.
 19. Єпанчинцев В. Ю., Глушкова Н. В. До питання про моніторинг бізнес-плану інвестиційного проекту в АПК: стаття в журналі / Єпанчинцев В. Ю., Глушкова Н.В Конкурентоспроможність в глобальному світі: економіка, наука, технології. 2017. № 1-3 (28). С. 56-62.
 20. Жилінська Л.Ф. Історія розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. [навч. посібник] / Мінськ: БГЕУ, 1998. 121с.

21. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.
22. Задорожний, З. В. Облік надзвичайних витрат і доходів [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 1. – С. 54-58.
23. Задорожний, З. В. Управлінський облік [Текст] : навч. посіб. / З. В. Задорожний, І. Є. Давидович, І. Я. Омецінська. – Київ : ХАЙТЕК ПРЕС, 2010. – 280 с.
24. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.
25. Задорожний, З. Логістичні витрати та їх класифікація [Текст] / Зеновій Задорожний, Анна Грицишин // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2017. – Вип. 2. – С. 109-117.
26. Задорожний, З.-М. В. Актуальні питання облікової політики підприємств щодо необоротних активів [Текст] : монографія / З.-М. В. Задорожний, Л. Г. Семенген, Л. Т. Богуцька. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 237 с. – (До 50-річчя ТНЕУ).
27. Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту : Міжнародний стандарт аудиту 200 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://apu.com.ua/files/temp/Audit_2013_1.pdf
28. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 № 3125 XII, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс] <http://rada.gov.ua>
29. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. зі змінами N 5463 VI (5463–17) від 16.10.2012, ВВР, 2014, N 4, ст.61
30. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3332-2017>.

31. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. Київ: Знання, 2009. 350 с.
32. Інструкція «Про затвердження плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції з його застосування» Наказ МФУ від 30.11.99. №291 (із змінами від 12.12.2003р. № 671)
33. Інструкція «Про затвердження плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції з його застосування» Наказ МФУ від 30.11.99. №291 (із змінами від 12.12.2003р. № 671)
34. Кабінет Міністрів України. Постанова N419 від 28 лютого 2000 р. Київ. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності. [Електронний ресурс] / <http://consultant.pragus.ua>
35. Каламбет С. В. Генезис бухгалтерського балансу підприємства в Україні та світ Науковий журнал ISSN 2311 3413 Економіка і Фінанси 2015. № 11
36. Кам'янець – Подільський, Фінансовий облік .Тернопіль: Крок, 2014. с. 95
37. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. [навч. посібник] / Київ: Финансы и статистика, 2001. 560с.
38. Костецький Я. І. Рентабельність як показник ефективності сільськогосподарського виробництва аналіз / Я. І. Костецький // Всеукраїнський науково–виробничий журнал: Інноваційна економіка. 2012. с. 100.
39. Кривоконь О. С. Історичні витoki та генезис фінансового стану. [Електронний ресурс] режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/np/pdf5/7.pdf>.
40. Крупка Я.Д. Погресивні методи оцінки інвестиційних ресурсів. [навч. посібник] / Я. Д. Крупка. Тернопіль: Економічна думка, 2000. 354 с.
41. Кудрицький Б. В. Методичні та організаційні аспекти аудиту фінансової звітності в умовах сучасних інформаційних технологій : дис. канд. екон. наук : 08.00.09 / Б. В. Кудрицький. Київ: КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2007. 211с.
42. Кулик В.А. Бухгалтерський баланс: минуле, сучасне, майбутнє: Монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. 186 с.

43. Кутер М.И. Введение в бухгалтерскийучет: [навч. посібник] / М.И. Кутер. Краснодар: Просвещение ЮГ, 2013. 495 с.
44. Кутер М.И. Введение в бухгалтерскийучет: [навч. посібник] / М.И. Кутер. Краснодар: Просвещение ЮГ, 2013. 512 с.
45. Кужельний М. В., Левицька С. О. Організація обліку: [навч. посібник]. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с
46. Левицька С. Фінансові результати господарської діяльності як об'єкти бухгалтерського обліку та менеджменту / С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 12. с. 2-9. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2015_12_2.
47. Локшин А.Я. Баланс промышленногопредприятия и его анализ. [навч. посібник]/ А.Я. Локшин. Москва, Ленинград: Государственноеиздательство, 1931. 264 с
48. Лучко М.Р. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах: [навч. посібник] / М.Р.Лучко, І.Д.Бенько. Тернопіль: «Економічна думка». 2016. 370 с.
49. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: Монографія / Н.М. Малюга. Житомир: ЖДТУ, 2010. 548 с.
50. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 28 бер. 2013 р. № 433 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://buhgalter911.com>.
51. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. Затверджені Наказом Мінфіну України від 28.03.2013 р. №433 //Дебет–кредит. 2013. с. 98.
52. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/>
53. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.yurincom.com/ua/order-blank-skachat-besplatno/msby/msfz-1>.

54. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики/ пер. з англ. Київ: ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. 1152 с.
55. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, надання впевненості та супутніх послуг, 2012 р. / Міжнародна федерація бухгалтерів; Пер. з англ. мови [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.aru.com.ua.
56. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) [Електронний ресурс] / Назва з титульного екрану. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010
57. Москаленко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В. П. Москаленко, О. Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. 2013. с. 181–191.
58. Мошек Г. Є. Менеджмент підприємства : [навч. посібник] / Мошек Г. Є. Київ: Нац. торг.-екон. Університет, 2003.
59. МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища» / Міжнародна федерація бухгалтерів; Пер. з англ. мови [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.aru.com.ua.
60. Мултанівська Т. В. Аудит : [навч. посібник]/ Т. В. Мултанівська, Т. С. Воїнова, О. О. Вороніна. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 336 с 5
61. Муравський В.В. Завдання бухгалтера у повністю автоматизованій системі обліку. [навч. посібник] / В.В. Муравський. Обліково–аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства. Львівська політехніка. с.99–100.
62. Назарова І.Я. Облікова інформаційна система та інформаційні технології / І.Я. Назарова // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит та управління економічними процесами в світовій і національній економіці: історія, сучасність,перспективи: матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. 23 жовтня 2014 р.,(ПДАТУ)
63. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів

- України від 07 лют. 2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
64. Новикова Е.Н. Практикум по «1С:Бухгалтерии 8.1»: [навч. посібник] для студентов высших учебных заведений / Е.Н. Новикова, В.А. Осмятченко. Кривий Ріг : Минерал, 2016. 196 с.
65. Озеран А.В. Дослідження еволюції бухгалтерської (фінансової) звітності на теренах сучасної України / А.В. Озеран // Формування ринкової економіки. 2012. № 28 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vuzlib.com.ua/articles/book.html>
66. Осмятченко Л.М. Бухгалтерський облік : [навч. посібник]. Для студентів вищих закладів освіти / Л.М. Осмятченко, В.Є. Шевчук. Львів: Магнолія 2006, 2007. 196 с.
67. Пеленкинъ А. Что такое баланс вообще. Бухгалтерский в частности. [навч. посібник] / А. Пеленкинъ. Київ. 1898. 134 с.
68. Побережна Н.М. Шляхи підвищення платоспроможності та ліквідності сучасного промислового підприємства / Н.М. Побережна, О.О. Цапун // Наукові дослідження розвитку світової економіки: пропозиції, теорії : зб. наук. пр. з актуальних проблем екон. наук. Дніпропетровськ: ВД «Гельветика», 2015. с. 72–76. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/26788>
69. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31 бер. 1999 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
70. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 25 лют. 2000 р. № 39 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
71. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "основні засоби", затверджено наказом міністерства фінансів України

- від 27 квітня 2000 року № 92[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.help>
72. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "нематеріальні активи", прийняття: 18.10.1999 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.help>
73. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" (П(С)БО 9) затверджено наказом Мініфіну від 20.10.1999 № 246. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.help>
74. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання»: наказ міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://buhgalter911.com>
75. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : закон України : затв. Верховною Радою 16.07.1999 р. № 996-XIV, зі змінами та доповненнями 211 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
76. Руда І. О. Міжнародна практика складання та подання балансу/ І. О. Руда, Л. В. Мельянова // Економічні науки. Київ: Облік і фінанси. 2013. с. 208.
77. Савичев П.И. Баланс промышленного предприятия и его анализ / П.И. Савичев. Київ: Финансы, 1971. 128 с.
78. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: [навч. посібник] / В.В. Сопко. Київ. : КНЕУ, 1998. 448 с.
79. УолшКяран. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства / КяранУолш; пер. з англ. Київ: Всеуито; Наукова думка, 2001. 367 с.
80. Халіуллін І. С., Мозжерин Т. Г. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства на прикладі ТОВ «Омська енергозбуткова компанія»: стаття в журналі / Халіуллін І. С., Мозжерин Т. Г. Науково-методичний електронний журнал Концепт. 2017. Т. 39. С. 676-680.
81. Хомин П.Я. Баланс – елемент методу бухгалтерського обліку чи форма звітності / П.Я. Хомин // Вісник ТДЕУ. 2006. №2. с. 76–84.

82. Чижевська Л.В. Бухгалтерський баланс : проблеми теорії і практики [навч. посібник] / Л.В. Чижевська. Житомир: ЖІТІ, 1998. 408 с.
83. Чудовець В. Науково–практичні проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні / В. Чудовець // Економіст. 2012. № 12.
84. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: [навч. посібник]. Київ: Знання, 2008. 447с
85. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: [навч. посібник]. Київ: Кондор, 2005. 196с.
86. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: [навч. посібник] / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 528 с.